

Kooperatif Postası

KARINCA

OCAK 2021 YIL: 87 SAYI: 1009 ISSN: 1300-1450

2021
Hoş Geldin...

KARINCA

Yıl: 87 Sayı: 1009
Ocak 2021

ISSN: 1300 - 1450

Türk Kooperatifçilik Kurumu Basın, Yayın, Araştırma
Danışmanlık ve Eğitim Hizmetleri İşletmesi Adına

Sahibi

Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY

Yazı İşleri Müdürü ve Baş Editör

Prof. Dr. Hasan YAYLI

Editörler Kurulu

Prof. Dr. Nurettin PARILTI

Prof. Dr. Serdar SAĞLAM

Prof. Dr. Muharrem ÇETİN

Prof. Dr. Turhan ÇETİN

Prof. Dr. Haşim ÖZÜDOĞRU

Prof. Dr. Hasan YAYLI

Prof. Dr. Mehmet BAŞ

İdare ve Yazışma Adresi (Yönetim Yeri)

Head Office and Correspondence Address

Mebusevleri Mah. Turgut Reis Cad. No: 15/6

06570 Çankaya - ANKARA

Tel: (0312) 472 99 59 - 472 99 11

Belge Geçer: (0312) 472 97 64

www.koopkur.org.tr

koopkur@gmail.com

admin@koopkur.org.tr

Hesaplarımız

T.C. Ziraat Bankası Cevizlidere Şubesi

Hesap Nu.: 7970378-5003

İBAN : TR45 0001 0019 2507 9703 7850 03

Abone Şartları

Yıllık Abone Bedeli: 120 TL. (KDV Dahil)

Fiyatı: 10 TL. (KDV Dahil)

The Subscription Price to the review is (USA Dollars)
24 a year, airmail included Correspondence relating to
the review should be sent to

"Türk Kooperatifçilik Kurumu" Basın, Yayın, Araştırma

Danışmanlık ve Eğitim Hizmetleri İşletmesi Adına

Mebusevleri Mah. Turgut Reis Cad. No: 15/6

06570 Çankaya - ANKARA

20 Mayıs 1931'de kurulan kamu yararına çalışır,

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU

Basın, Yayın, Araştırma Danışmanlık ve Eğitim

Hizmetleri İşletmesinin aylık dergisi

"KARINCA" is the monthly journal of Turkish Cooperative

Association founded in 1931

Yazılarda savunulan fikirler yazarlarına aittir.

Gönderilen yazı ve haberler iade edilmez

Yazılar elektronik ortamda teslim edilir.

Yayın Türü

Yaygın Süreli Yayın

Basım Tarihi

5 Şubat 2021

Basım Yeri & Tasarım

GÜVEN BASIM VE CİLT EVİ

Ali Ferhat ÖREN

Kazım Karabekir Cad. 39/47 İskitler/ANKARA

Tel: 0312 342 02 82 Faks: 0312 342 02 32

info@guvenmatbaacilik.net

Bu Sayıda.....

BAŞYAZI	3
SONER ALTAŞ KOOPERATİFLERİN VE ÜST KURULUŞLARININ YÖNETİM KURULU ÜYELERİ İÇİN ÖNGÖRÜLEN CEZALAR	5
ÖZDEM SATICI TOPRAK KOOPERATİF GENEL KURUL KARARLARININ İPTALI SÜRECİ	12
MUSTAFA YAVUZ KOOPERATİFLERDE GENEL KURUL TOPLANTI TUTANAĞININ DÜZENLENME ESASLARI	17
HAZAL OĞUZ COVID-19 PANDEMİSİ SÜRECİNDE İLETİŞİM	24
VEDAT SADIOĞLU DÜNYADA BAZI KOOPERATİFLER VE KORONAVİRÜS İLE MÜCADELESİ	29
SELEN BİTKİN DİJİTAL PAZARLAMADA SOSYAL MEDYA PAZARLAMASININ ÖNEMİ	36
MERAL ŞENER SOSYAL HİZMETTE KANITA DAYALI UYGULAMA	42
EMRULLAH GÜNEY YİĞİT EGE EFELERİ	47

Dergimizde yayınlanan yazıların sorumluluğu
yazarlarına aittir.

Değerli Kooperatif Dostları;

Karınca dergisinin 1009. Sayısına karşılık gelen 2021 yılının ilk sayısında sizlerle yine birlikteyiz.

2020 yılına hakim olan **Covid-19** pandemisi, görünen o ki 2021 yılının da –en azından ilk yarısında- insanlığın ortak sorunu olmaya devam edecek. Ocak 2021 itibari ile resmi verilere göre Dünyada toplam vaka sayısı 100 milyona yaklaşırken vefat sayısının ise iki milyonu aştığı bir tablo ile karşı karşıyayız. Bu veriler resmi veriler olmakla birlikte özellikle yeterli test imkanına sahip olamayan ya da yeterli sağlık altyapısından yoksun olduğu için **Covid-19** tespit ve teşhisinden mahrum olan ülkelerdeki sayıların bu tabloya dahil olmadığı düşünülürse, dünya genelinde vefat ve vaka sayılarının çok daha yüksek olduğunu söylemek abartı olmayacaktır.

Pandeminin ilk ortaya çıkış sürecinde Dünyadaki eşitsizliklerin kronik düzeyi, doğal kaynaklar üzerindeki tüketim baskısı, gelir dağılımında yaşanan adaletsizlikler, Kuzey-Güney çelişkisi, yoksulluk, açlık, kuraklık, iklim değişikliği gibi küresel sorunlar temel gerekçeler olarak tanımlanmaktaydı ve halen de bu tespit, bazı komplo teorileri göz ardı edildiği durumlarda, geçerliliğini korumaktadır.

Yine sorunun ortaya çıkışında küresel eşitsizlik vurgusu kadar üzerinde durulan bir diğer konu da bu boyuttaki bir küresel salgın karşısında, küresel düzeyde ortak hareket edilmemiş/edilememiş olmasının da salgının yayılmasını hızlandırdığı ve kontrol altına alınmasını güçleştirdiği hususları en çok üzerinde durulan konulardan olmuştur. **Covid-19** Pandemisinin doğurduğu sonuçların kısa sürede telafi edileceği, insanlığın bundan önce olduğu gibi bu Pandemiye de yeneceği yönündeki ortak kanaat aynı zamanda **Covid-19** sonrası dünyanın aynı olmayacağına yönelik öngörülerini de doğrumuştur.

Bugün gelinen noktada pandemiye neden olan eşitsizliklerin ortadan kaldırılmasına yönelik küresel ölçekte köklü reformlar olabileceğine yönelik umutlar hızla tükenirken, diğer taraftan da insanlığın topyekün pandemi ile savaş noktasındaki ortak eylem kabiliyetini de pratik etmekten yoksun olduğu görünmektedir.

Bu durum pandemi sonrasında dünyada hiçbirşeyin değişmeyeceğinin bir işareti olarak algılanabilir. Zira gelişmiş ülkeler sahip oldukları imkânları küresel düzeyde bir mücadele politikasına kanalize ederek tüm insanlık için ortak bir çözüm sürecini yürütmek yerine eşitsizlikleri derinleştirecek adımlar atmaya devam etmektedir. Başta AB ülkeleri ve Kanada gibi ülkeler olmak üzere birçok gelişmiş ülke toplam nüfusunu 5 kez aşılama yetecek miktarda aşı siparişi verirken birçok az gelişmiş ülkenin henüz asgari sayıda bile aşıya erişimi mümkün olamamıştır.

Dünya nüfusunun yüzde onüçünü oluşturan **AB** ülkeleri ve diğer 5 zengin ülke toplam aşı üretiminin yarısını şimdiden sipariş etmiş görünüyor. Daha da dramatik olan tablo ise Kanada'nın kişi başına 8 doz, AB'nin 5 doz, Avustralya'nın 5 doz, ABD'nin ise 3 doz aşı sipariş ettiği bu tabloda birçok az gelişmiş ülkenin aşıya hiç ulaşamaması sorunudur. Bir tarafta tüm nüfusunun 8 kez aşılacak kadar aşı stoklayan bir toplum varken diğer tarafta hiç aşıya ulaşamayan bir toplum yapısının varlığı Dünya'nın geleceğinde de **Covid-19** Pandemisi öncesindeki eşitsizlik düzeyini de aşan bir eşitsizliğin varlığına işaret etmektedir.

Covid19 aşısının tedarikinde yaşanan bu eşitsizliği **DSÖ** Genel Direktörü Ghebreyesus, **“Şimdiye kadar en az 49 yüksek gelirli ülkede 39 milyon dozdan fazla aşı uygulandı. Düşük gelirli bir ülkeye ise sadece 25 doz verildi. 25 milyon değil, 25 bin değil, sadece 25”** sözleri ile özetlemektedir. Bu durum her ne kadar ülkelerin, sahip oldukları imkanları öncelikle kendi toplumları için kullanmasının işin doğası gereği olduğu savunusu ile açıklanmaya çalışılsa da diğer taraftan birçok gelişmekte olan ya da az gelişmiş ülkenin aşıya erişimi hiç yok iken diğer tarafta gelişmiş ülkelerin tüm toplumu 8 kez aşılatabilecek sayıda aşı stoklamaları apaçık bir ahlaki yozlaşmanın işaretidir.

Covid19 pandemisi tüm insanlığa küresel eşitsizlik ve kaynak kullanımı üzerindeki yoğun baskının azaltılması konusunda ortak hareket edilmediği takdirde hangi boyutta sorunlar yaşanabileceğine dair işaretler taşıyan bir ikaz iken, başlangıçta birçok dünya lideri bu mesajı doğru aldıklarını beyan etmiş olmakla birlikte, bugün gelinen noktada özellikle aşı politikasında yaşanan zafiyetin küresel eşitsizlik sistemine çözüm üretmek yerine bu eşitsizlik duvarını kronikleştirmeye dönük ilave bir tuğla koyulması olduğu görülmektedir. Bu tutarsızlık ve ahlaksızlığın insanlık açısından ilerleyen süreçlerde daha derin ve çözümsüz sorunlar yaratacağını öngörmek kehanet olmayacaktır.

Yapılması gereken ülkelerin sahip oldukları imkanlar çerçevesinde öncelikle kendi toplumları için bir kez aşılmayı mümkün kılacak kaynak kullanımının akabinde arta kalan kapasitelerini, aşıya erişimi mümkün olmayan ülkeler için adil bir fon ve aşı tedarik politikası ile kullanmak olmalıdır. Bu sayede insanlığın birbirine olan umudu ve adalet duygusu yeniden inşa edilebilir.

Özellikle gelişmiş ülkelerin gerek ekonomik kapasitelerinin yeterli olması ve gerekse aşı geliştirme ve üretme kapasitesine sahip olmalarının doğal sonucu olarak ortaya çıkan bu müsrifçe aşı stoklamasından vazgeçilmeli ve zaten sınırlı olan aşı üretiminin tüm dünya toplumları için adil bir tedarik politikası ile erişilebilir olmasının sağlanması hem ahlaki bir tavır hem de mümkün bir politika olacaktır.

Geleceği sari olarak 8 doz aşı stoklamak yerine kendi toplumu için bir doz aşı tedarik ettikten sonra kalan kapasitenin aşı tedarikinde sorun yaşaması muhtemel toplumlara kanalize edilerek tüm insanlığın adil koşullarda ve en uygun sürede aşıya erişimini sağlayacak bir politikanın desteklenmesi gerekmektedir.

Şayet bu yapılmaz ise insanlığın geleceğinde çok daha büyük boyutlu eşitsizlikler yaşanacaktır. Bu eşitsizliklerin doğuracağı sonuçlara ilişkin ise **Covid-19** Pandemisi yeterli ipucu taşımaktadır.

KOOPERATİFLERİN VE ÜST KURULUŞLARININ YÖNETİM KURULU ÜYELERİ İÇİN ÖNGÖRÜLEN CEZALAR¹

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4600-0466>

Soner ALTAŞ*

Özet

Yönetim Kurulu, kanun ve anasözleşme hükümleri içinde kooperatifin ve üst kuruluşun faaliyetini yöneten ve onu temsil eden icra organıdır. Kooperatifler Kanunu'nun 62'nci maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca, yönetim kurulu üyeleri ve kooperatif memurları, kendi kusurlarından ileri gelen zararlardan sorumludurlar. Bunlar, suç teşkil eden fiil ve hareketlerinden ve özellikle kooperatifin para ve malları bilanço, tutanak, rapor ve başka evrak, defter ve belgeleri üzerinde işledikleri suçlardan dolayı kamu görevlisi gibi cezalandırılırlar.

Bu genel cezaî sorumluluk hükmü haricinde, Yasanın Ek 2'nci maddesinde kooperatiflerin ve üst kuruluşlarının yönetim kurulu üyelerine yönelik bazı cezaî sorumluluk hükümleri getirilmiştir. Bu çalışmada, Kooperatifler Kanunu'nun Ek 2'nci maddesinde kooperatiflerin ve üst kuruluşlarının *-kooperatif birlikleri, kooperatif merkez birlikleri ve Türkiye Milli Kooperatifler Birliği-* yönetim üyeleri için öngörülen cezai sorumluluk halleri üzerinde durulmaktadır.

Anahtar Kelimeler : yönetim kurulu, cezaî sorumluluk, hapis, adli para cezası, kamu davası.

1. Giriş

Yönetim Kurulu, kanun ve anasözleşme hükümleri içinde kooperatifin ve üst kuruluşun faaliyetini yöneten ve onu temsil eden icra organıdır. Yönetim Kurulu en az üç üyeden oluşur. Bunların ve yedeklerinin kooperatif ortağı olmaları şarttır.

---

*Dr. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Başmüfettişi

1) Bu çalışmada belirtilen görüşler yazarına aittir.

Yönetim kurulu üyeleri en çok dört yıl için seçilebilirler. Anasözleşmede aksine hüküm yoksa tekrar seçilmeleri caizdir.

Yönetim Kurulu, kooperatif işlerinin yönetimi için gereken titizliği gösterir ve kooperatifin başarısı ve gelişmesi yolunda bütün gayretini sarf eder. Yönetim Kurulu, kendi tutanakları ile genel kurul tutanaklarının, gerekli defterlerin ve ortak listelerinin muntazam hazırlanıp, tutulup, saklanması ve işletme hesabıyla, yıllık bilançonun kanuni hükümlere uygun olarak hazırlanıp tetkik olunmak üzere denetleme kuruluna verilmesinden sorumludur.

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu² (**KK**³)'nun m.62/f.3 hükmü gereği, yönetim kurulu üyeleri ve kooperatif memurları, kendi kusurlarından ileri gelen zararlardan sorumludurlar. Bunların suç teşkil eden fiil ve hareketlerinden ve özellikle kooperatifin para ve malları bilanço, tutanak, rapor ve başka evrak, defter ve belgeleri üzerinde işledikleri suçlardan dolayı kamu görevlisi gibi cezalandırılır.

Bu genel cezaî sorumluluk hükmü haricinde, **KK**'nın Ek 2'nci maddesinde kooperatiflerin ve üst kuruluşlarının yönetim kurulu üyelerine yönelik bazı cezaî sorumluluk hükümleri getirilmiştir.

Ancak, bahse konu cezaî sorumluluk hallerini bir bütün olarak tek bir çalışmada ele almak hacim bakımından uygun görülmediğinden, **KK**'da öngörülen cezalar, birbirini takip eden çalışmaların konusunu oluşturacaktır.

Yazı dizimizin ilkinin oluşturduğu çalışmada, **KK**'nın Ek 2'nci maddesinde kooperatiflerin ve üst kuruluşlarının **-kooperatif birlikleri, kooperatif merkez birlikleri ve Türkiye Milli Kooperatifler Birliği-** yönetim kurulu üyeleri için öngörülen cezai sorumluluk halleri ele alınacaktır. **KK**'nın 62'nci maddesinin üçüncü fıkrası gereği yönetim kurulu üyeleri ve kooperatif memurlarına da uygulanacak olan, Türk Ceza Kanunu'nda kamu görevlileri için öngörülen suçlar ve cezalar ise çalışmamızda dikkate alınmayacaktır.

2. Kooperatifler Kanunu'nda Yönetim Kurulu Üyeleri İçin Öngörülen Cezai Sorumluluk Halleri

Kooperatif yönetim kurulu üyelerinin cezai sorumlulukları, 1988 yılına kadar 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 62'nci maddesinin son fıkrası ve Türk Ticaret Kanunu'ndaki hükümler ile sınırlı iken, ilgililerin sınırlı birtakım fiillerine uygulanabilen bu hükümlerin zamanla yetersiz kaldığı görülmüş ve 6/10/1988 tarihli ve 3476 sayılı Yasanın 26'ncı maddesi ile 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'na Ek Madde 2 hükmü ilave edilmiştir⁴.

Anılan maddede öngörülen cezalar ise, 23/1/2008 tarih ve 5728 sayılı Yasanın 340'ıncı maddesi ile yeni Türk Ceza Kanunu'na uyumlu hale getirilmiştir. Kooperatifler Kanunu'nun Ek

2) 10/5/1969 tarihli ve 13195 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

3) Çalışmamızda, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu için "KK" kısaltması kullanılmıştır.

4) Bölükbaşı, Tonguç, Kooperatif Yöneticilerinin Kooperatif Yasasından Doğan Cezai Sorumluluğu, Legal Hukuk Dergisi, S.69, 2008, s.3031-3032

2'nci maddesinde, kooperatifler ile üst kuruluşları olan birlik, bölge birlikleri ve merkez birlikleri yönetim kurulu üyeleri için öngörülen cezalar, aşağıda başlıklar halinde izah edilmiştir.

2.1. Genel Kurulca Belirlenen Sayının Üzerinde Ortak Kaydedilmesi

KK'nun 8'inci maddesinin üçüncü fıkrasında “*yapı kooperatiflerinde konut, işyeri ve ortak sayısı genel kurulca belirlenir. Yönetim Kurulu, genel kurulca kararlaştırılan sayının üzerinde ortak kaydedemez.*” hükmüne yer verilmiştir.

Bu hükme aykırı hareket etmeleri, diğer bir deyişle, yapı kooperatifinin genel kurulu tarafından belirlenen sayının üzerinde ortak kaydetmeleri halinde, yönetim kurulu üyelerine, üç aydan iki yıla kadar hapis ve elli günden beşyüz güne kadar adli para cezası verilir (**KK, Ek-2/f.1**).

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 52'nci maddesinin birinci fıkrasında adli para cezasının “*beş günden az ve kanunda aksine hüküm bulunmayan hallerde yediyüzotuz günden fazla olmamak üzere belirlenen tam gün sayısının, bir gün karşılığı olarak takdir edilen miktar ile çarpılması suretiyle hesaplanan meblağın hükümlü tarafından Devlet Hazinesine ödenmesi*”nden ibaret olduğu belirtilmiştir; ikinci fıkrasında ise bir gün karşılığı adli para cezasının miktarının en az yirmi, en fazla yüz Türk Lirası olması hükmüne bağlanmış ve miktarın **-bu alt ve üst sınırlar arasında-** kişinin ekonomik ve diğer şahsi halleri göz önünde bulundurularak takdir edileceği hükme bağlanmıştır. Bu hükümler çerçevesinde, yönetim kurulu üyelerine uygulanacak adli para cezasının alt ve üst sınırları, 1.000 (50x20=1.000) TL ile 50.000 (500x100=50.000) TL olarak hesaplanır.

Örneğin, kooperatif genel kurulu, 50 adet konut yapılmasını, bu nedenle de 50 ortak kaydedilmesini kararlaştırdığı halde, yönetim kurulu 55 kişiyi ortak olarak kaydetmiş ise, yönetim kurulu üyelerine, üç aydan iki yıla kadar hapis ve 1.000 TL'den 50.000 TL'ye kadar adli para cezası verilir.

KK'nun m.8/f.3 hükmünden de anlaşılacağı üzere, “genel kurulca⁵ belirlenen sayının üzerinde ortak kaydedilmesine ilişkin cezai sorumluluk, sadece yapı kooperatifleri **-işyeri ve konut yapı kooperatifleri-** için söz konusudur. Yoksa, suç ve cezaların kanuniliği ilkesi gereği, diğer kooperatif türleri için **-örneğin; tüketim, motorlu taşıyıcılar, eğitim, vb.-** bu hükmün uygulanması mümkün değildir.

2.2. Haklarındaki Çıkarma Kararı Kesinleşmeyen Ortağın Yerine Yeni Ortak Alınması

KK'nun 16'ncı maddesinin beşinci fıkrasında “*haklarındaki çıkarma kararı kesinleşmeyen ortakların yerine yeni ortak alınmaz. Bu kişilerin ortaklık hak ve yükümlülükleri, çıkarılma kararı kesinleşinceye kadar devam eder.*” hükmüne yer verilmiş, Ek 2'nci maddesinin birinci

5) Yapı kooperatiflerinde, “*kooperatifin ortak sayısı ile yapılacak konut ve işyeri sayısını tespit etme*” görevi, münhasıran, kooperatif genel kuruluna verilmiş ve bu yetki Kanununun 42'nci maddesinin sekizinci bendi ile “*genel kurulun devir ve terk edemeyeceği yetkileri*” arasına dahil edilmiştir. Dolayısıyla, genel kurulun bu yetkisini yönetim kuruluna devretmesi mümkün değildir. Devretse dahi, bu devir, hukuken geçerli olmaz.

fıkrasında ise bu hükme aykırı hareket eden yönetim kurulu üyeleri ile kooperatif memurlarının üç aydan iki yıla kadar hapis ve elli günden beşyüz güne kadar adlî para cezası ile tecziye edilmeleri öngörülmüştür.

Anılan hükümleri daha iyi kavrayabilmek bakımından, **KK**'nın ortaklıktan çıkarılma esaslara, itiraz sürecine ve kararın hangi hallerde kesinleşmiş kabul edileceğine kısaca değinilmesinde fayda görülmektedir.

Ortaklıktan çıkarılma esaslarına, **KK**'nın 16'ncı maddesinde yer verilmiştir. Anılan maddeye göre, ortaklıktan çıkarılmaya, yönetim kurulunun teklifi üzerine genel kurul karar verir.

Ancak, anasözleşmede hüküm bulunmak suretiyle, çıkarılanın genel kurula başvurma hakkı saklı tutularak, bu hususta yönetim kurulunu da yetkili verilebilir.

Çıkarılma kararı gerekçeli olarak tutanağa geçirileceği gibi, ortaklar defterine de yazılır. Kararın onaylı örneği, çıkarılan ortağa tebliğ edilmek üzere, on gün içinde notere tevdi edilir.

Çıkarılan ortağın, kararın kendisine tebliğ edildiği tarihten itibaren üç ay içinde itiraz davası açma hakkı bulunmaktadır. Ancak, ortaklıktan çıkarma kararı, yönetim kurulu tarafından verilmiş ise, ortak, üç aylık süre içinde genel kurula da itiraz edebilir.

Bu itirazın, ilk toplanacak genel kurula sunulmak üzere, yönetim kuruluna noter aracılığı ile tebliğ ettirilecek bir yazı ile yapılması gerekmektedir.

Genel kurula itiraz edildiği takdirde, yönetim kurulunun çıkarma kararı aleyhine itiraz davası açılmaz. İtiraz üzerine genel kurulca verilecek karara karşı itiraz davası açma hakkı ise saklıdır.

Ortağın, üç aylık hak düşürücü süre içerisinde kooperatif genel kuruluna veya mahkemeye başvurarak itiraz etmemesi ya da yargı sürecinin ortak aleyhine sonuçlanması durumunda, çıkarılma kararı kesinleşir. Ancak bu durumda, kooperatif yönetim kurulu, çıkarılan ortağın yerine yeni ortak alabilir.

Yoksa, üç aylık itiraz süresi henüz dolmamışken ya da yargı süreci devam ederken yeni ortak alınması, **KK**'nın m.16/f.5 hükmünün açıkça ihlali manasına gelir.

Bu durumda da, yönetim kurulu üyelerine, Ek 2'nci maddenin birinci fıkrası gereği, üç aydan iki yıla kadar hapis ve 1.000 TL'den 50.000 TL'ye kadar adlî para cezası verilir.

Bir önceki başlıkla yapı kooperatiflerine özgü durumdan farklı olarak, bu suç ve ilerleyen başlıklarda ele alınacak suçlar, sadece yapı kooperatiflerini değil, bütün kooperatifleri kapsar.

2.3. Yönetim Kurulu Üyelerine Kanunda Sayılan Kalemler Haricinde Ödeme Yapılması

KK'nın 56'ncı maddesinin altıncı fıkrasında “Yönetim kurulu üyelerine genel kurulca belirlenen aylık ücret, huzur hakkı, risturn ve yolluk dışında hiç bir ad altında başkaca ödeme yapılamaz.” hükmüne yer verilmiş; Ek 2'nci maddesinin birinci fıkrasında ise anılan hükme aykırı davranılması durumunda, kooperatif ve üst kuruluşlarının yönetim kurulu üyeleri ve

memurlarının üç aydan iki yıla kadar hapis ve elli günden beşyüz güne kadar adli para cezası ile cezalandırılacakları belirtilmiştir. Suçu tanımlayan m.56/f.6 hükmünde iki ayrı suç unsuruna yer verilmiştir. Birincisi, kooperatiflerin veya üst kuruluşlarının yönetim kurulu üyelerine, genel kurulca belirlenen aylık ücret, huzur hakkı, risturn ve yolluk dışında **-her ne ad altında olursa olsun-** ödeme yapılmasıdır. İkincisi ise, ücret, huzur hakkı, risturn ve yolluğun, genel kurulca kararlaştırılmadan yönetim kurulu üyelerine ödenmesidir.

Aslında, anılan düzenleme ile, genel kurul tarafından kararlaştırılacak ödeme kalemlerine de bir sınırlama getirilmekte ve bunlar “*aylık ücret, huzur hakkı, risturn ve yolluk*” şeklinde sınırlı sayı olarak belirtilmektedir.

Diğer bir deyişle, kooperatifin veya üst kuruluşunun en yetkili organı olsa dahi, genel kurul, anılan dört kalem dışında yönetim kurulu üyelerine doğrudan veya dolaylı bir ödeme yapılmasını **-örneğin; aynı yardım, özel sağlık sigortası yaptırılması, vb-** kararlaştıramayacak, kararlaştırırsa dahi hukukî sonuç doğurmamaktadır.

Genel kurul kararı olmadan, ilgili kooperatif görevlileri, yönetim kurulu üyelerine ödeme yapamayacakları gibi, yönetim kurulu üyelerinin de bu ödemeleri kabul etmemeleri gerekir⁵.

Aksi takdirde, yönetim kurulu üyelerine genel kurulca belirlenen aylık ücret, huzur hakkı, risturn ve yolluk dışında ödeme yapan veya genel kurul kararı olmaksızın aylık ücret, huzur hakkı, risturn ve yolluk ödemesi yapan yönetim kurulu üyeleri ve kooperatif memurlarına Ek 2'nci maddenin birinci fıkrası gereği, üç aydan iki yıla kadar hapis ve 1.000 TL'den 50.000 TL'ye kadar adli para cezası verilir.

2.4. Gayrimenkul Alımının Tapu Devri veya Satış Vaadi Sözleşmesi İle Yapılmaması

KK'nun 59'uncu maddesinin dördüncü fıkrasında “*kooperatiflerce alınması kararlaştırılan gayrimenkullerin alımının, tapu devri veya tapuya şerh verdirilecek bir satış vaadi sözleşmesi ile yapılması şarttır.*” hükmüne yer verilmiş, Ek 2'nci maddesinin birinci fıkrası ile de, bu hükme aykırı davranılması durumunda, kooperatif ve üst kuruluşlarının yönetim kurulu üyelerinin üç aydan iki yıla kadar hapis ve elli günden beşyüz güne kadar adli para cezası ile cezalandırılmaları öngörülmüştür.

Fıkra hükmünden de anlaşılacağı üzere, suçun oluşması için gayrimenkulün tapu devri veya satış vaadi sözleşmesi olmadan alınması gerekmektedir. Ancak, hemen belirtelim ki, satış vaadi sözleşmesinin imzalanmış olması tek başına yeterli değildir.

Zira, Kanun, bu sözleşmenin, tapuya da şerh verdirilmesini şart koşmaktadır. Dolayısıyla, tapuya şerh verdirmeden, sadece satış vaadi sözleşmesi ile gayrimenkul alınması da suç teşkil edecektir.

Bu cezai yaptırım, özellikle, yapı kooperatiflerinde, konut yapma amacıyla ortak arayan ve para toplayan, ancak gayrimenkul almayarak binlerce insanı hayal kırıklığına uğratan olumsuz kooperatif uygulamaları üzerine getirilmiş oldukça yerinde bir düzenlemedir. Bununla birlikte,

⁵ Yargıtay 4.CD'nin 20/09/1994 tarihli ve E.3394, K.7071 sayılı kararı.

anılan ceza hükmü, sadece yapı kooperatiflerinin değil diğer kooperatiflerinin yönetim kurulu üyelerini de kapsamaktadır.

Bu yasağa rağmen, kooperatiflerce alınması kararlaştırılan gayrimenkullerin alımını, tapu devri veya tapuya şerh verilecek bir satış vaadi sözleşmesi ile yapmayan yönetim kurulu üyelerine, Ek 2'nci maddenin birinci fıkrası gereği, üç aydan iki yıla kadar hapis ve 1.000 TL'den 50.000 TL'ye kadar adlî para cezası verilir.

2.5. Kooperatifle veya Üst Kuruluşla Ticari Faaliyette Bulunulması

KK'nun 59'uncu maddesinin altıncı fıkrasında “*yönetim kurulu üyeleri ve kooperatif personeli ortaklık işlemleri dışında kendisi veya başkası namına, bizzat veya dolaylı olarak kooperatifle kooperatif konusuna giren bir ticari muamele yapamaz.*” hükmüne yer verilmiştir.

Yasanın Ek 2'nci maddesinin birinci fıkrası gereği, anılan hükme aykırı davranan, daha açık bir ifadeyle, ortaklık işlemleri dışında kendisi veya başkası namına, bizzat veya dolaylı olarak kooperatifle kooperatif konusuna giren bir ticari muamele yapan kooperatif ve üst kuruluşlarının yönetim kurulu üyeleri ile memurları üç aydan iki yıla kadar hapis ve elli günden beşyüz güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılırlar.

Burada yasaklanan fiil, “*ortaklık işlemleri dışında*” ticari faaliyette bulunulmasıdır. Yoksa, ortak içi işlemler kapsamında, kooperatifle ticari muamelede bulunulması, anılan yasağın kapsamına girmemektedir.

Dolayısıyla, ticari muamelenin ortaklık işlemleri içinde mi yoksa dışında mı yapıldığı, fiilin suç teşkil edip etmediğinin belirlenmesinde etkin rol oynamaktadır.

Örneğin; inşaat malzemeleri satan bir kişinin aynı zamanda bir konut yapı kooperatifinin yönetim kurulu başkanı olması ve kooperatifin yaptırmakta olduğu konutlar için lazım gelen inşaat malzemelerini kendi işyerinden temin etmesi durumunda, kooperatifle dolaylı da olsa ticari muamelede bulunduğu kabul edilecek ve **KK'nun Ek 2'nci maddesi gereği** üç aydan iki yıla kadar hapis ve 1.000 TL'den 50.000 TL'ye kadar adlî para cezası verilecektir.

2.6. Eksik veya Gerçeğe Aykırı İlan, Reklam ve Açıklama Yapılması

KK'nun 59'uncu maddesinin yedinci fıkrasında “*kooperatif ve üst kuruluşlarca tanıtma ve ortak kaydetmek amacıyla yapılacak ilan, reklam ve açıklamalar, eksik ve gerçeğe aykırı olamayacağı gibi, yanıltıcı bilgi ve unsurlar taşıyamaz.*” hükmüne yer verilmiştir. Yasanın Ek 2'nci maddesinin birinci fıkrası ile de anılan hükme aykırı davranılması durumunda, ilgili kooperatifin veya üst kuruluşun yönetim kurulu üyelerinin, üç aydan iki yıla kadar hapis ve elli günden beşyüz güne kadar adlî para cezası ile tecziye edilmeleri öngörülmüştür.

Bazı konut yapı kooperatifi yöneticilerinin, yeni ortak bulmak amacıyla verdikleri ilan ve reklamlarda “... *Bakanlığı'ndan Onaylı*” gibi ibarelere yer vererek, konut sahibi olmak isteyen insanlar nezdinde güvenli bir kuruluş oldukları zannını uyandırmaya çalışmaları, bu

suça örnek gösterilebilir. Zira, kooperatiflerle ilgili bakanlıkların, kooperatiflere **-kuruluş ve anasözleşme değişiklikleri gibi sınırlı haller dışında-** onay verme gibi bir uygulamaları bulunmamaktadır.

Hal böyle olunca, anılan ilan ve reklamların, gerçeğe aykırı yanıltıcı bilgi taşıdığı öne sürülebilecektir. İş bu tür durumlarda, tanıtma ve ortak kaydetmek amacıyla yapacakları ilan, reklam ve açıklamalar eksik, gerçeğe aykırı, yanıltıcı bilgi ve unsurlar taşıyan kooperatifin veya üst kuruluşun yönetim kurulu üyelerine, üç aydan iki yıla kadar hapis ve 1.000 TL'den 50.000 TL'ye kadar adli para cezası verilir.

3. Özet Ve Sonuç

Kooperatifler Kanunu'nun Ek 2'nci maddesi uyarınca, kooperatiflerin ve üst kuruluşlarının yönetim kurulu üyelerinin *“genel kurulca belirlenen sayının üzerinde ortak kaydedilmesi; çıkarılma kararı kesinleşmeyen ortağın yerine yeni ortak alınması; yönetim kurulu üyelerine kanunda sayılan kalemler haricinde ödeme yapılması; gayrimenkul alımının tapu devri veya satış vaadi sözleşmesi ile yapılmaması; kooperatifle veya üst kuruluşla ticari faaliyette bulunulması; eksik veya gerçeğe aykırı ilan, reklam ve açıklama yapılması”* hallerinde cezai sorumlulukları doğar. Sayılanlardan *“genel kurulca belirlenen sayının üzerinde ortak kaydedilmesi”* suçu, sadece konut yapı kooperatiflerinin yönetim kurulu üyeleri için öngörülmüştür.

Anılan suçlara uygulanacak cezalar ise; üç aydan iki yıla kadar hapis ve otuz gündən beş yüz güne kadar adli para cezası olarak belirlenmiştir.

Bu bağlamda, gerek kooperatiflerin gerek üst kuruluşlarının yönetim kurulu üyelerinin, söz konusu hapis ve adli para cezalarına muhatap olmamaları için, görev ve yetkilerini Kooperatifler Kanununa ve anasözleşme hükümlerine uygun olarak kullanıp ifa etmeleri menfaatlerine olacaktır. **KK**'nin Ek 2'nci maddesinde kooperatiflerin ve üst kuruluşlarının yönetim kurulu üyeleri için öngörülen cezai sorumluluk hallerinin devamı bir sonraki çalışmamızda ele alınacaktır.

Kaynakça

Bölükbaş, Tonguç (2008). Kooperatif Yöneticilerinin Kooperatif Yasasından Doğan Cezai Sorumluluğu. Legal Hukuk Dergisi, S.69, s.3031-3040.

T.C. Yasalar (10.05.1969) 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu, Ankara: Resmi Gazete (13195 sayılı)

Yargıtay 4. CD'nin (20.09.1994) E.3394, K.7071 sayılı kararı

KOOPERATİF GENEL KURUL KARARLARININ İPTALİ SÜRECİ

Özdem SATICI TOPRAK*

I - Giriş

Kooperatifler aynı amaç etrafından bir araya gelmiş gerçek ve tüzel kişilerden oluşan özel hukuk tüzel kişileridir. Yönetim kurulunca temsil edilen bu kurumlarda ortaklar karar alma sürecine genel kurul vasıtasıyla iştirak ederler. Genel kurul toplantılarında alınan kararlar karara muhalif kalmış yahut toplantıya katılmamış ortaklar da dahil tüm ortaklar için bağlayıcıdır. Ancak, bu durum genel kurul kararları aleyhine yargı makamlarına başvurulmasına engel teşkil etmemektedir. 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nda kanun, ana sözleşme yahut iyi niyet esaslarına aykırı genel kurul kararlarının iptali düzenlenmiş ve şartları sağlayan kişilerin dava açmalarına cevaz verilmiştir.

II - Kooperatif Genel Kurul Toplantıları Ve Alınan Kararların Bağlayıcılığı

II. 1. Genel Kurul Toplantıları

Genel kurul kararları, **“pay sahiplerinin irade beyanı olan oyların belirli bir yönde yeter sayıda kullanılması ile oluşan kararlar”** olarak tanımlanabilir.¹ Kooperatiflerde kuruluş genel kurul toplantıları haricinde olağan ve olağanüstü olmak üzere iki türlü genel toplantısı yapılmaktadır. Olağan toplantının her hesap devresi sonundan itibaren 6 ay içinde ve en az yılda bir defa yapılması zorunludur. Kooperatifler Kanunu'nda 2017 yılında yapılan değişiklikle birlikte olağan genel kurul toplantılarının en fazla üç hesap dönemini kapsayacak şekilde ve birleştirilerek yapılabilmesi imkanı getirilmiştir. (KK Md.45/1)

* Ticaret Başmüfettişi, Ticaret Bakanlığı

1) KORKUT Ömer; Anonim Şirketlerde Genel Kurul Kararlarının Butlanı, 2012, s.4

Dolayısıyla, kooperatiflerde ertesi yılın ilk altı ayı içinde ve yılda bir defa olağan genel kurul toplantısı yapılması zorunlu olduğu halde olağanüstü genel kurul toplantılarının yapılması yönünde herhangi bir zorunluluk bulunmamaktadır.

II. 2. Kararların Bağlayıcılığı

Kooperatiflerde Kanun veya ana sözleşmede aykırı hüküm bulunmadıkça genel kurul kararları oyların yarısından bir fazlası ile alınır. Kooperatifin dağılması, diğer bir kooperatifle birleşmesi, ana sözleşmenin değiştirilmesi, ortakların şahsi sorumluluklarının ağırlaştırılması veya ek ödeme yükümü getirilmesi gibi hallerde daha ağır nisaplar aranır. (KK Md. 51/1-2, 52/1)

Bu bağlamda, kooperatif genel kurul kararlarının geçerli olabilmesi için oy birliği ile alınması şartı aranmamakta; toplantılarda alınan kararlar toplantıya katılmayan yahut katılıp da muhalif kalan ortaklar hakkında da geçerli olmaktadır. Bu husus örnek ana sözleşmelerde açıkça düzenlenmiştir².

Bununla birlikte, genel kurulun ortakların şahsi sorumluluklarını ağırlaştırıcı veya ek ödeme yükümlülüğü getiren kararlarına katılmayan ortaklar toplantının ilanından başlayarak üç ay içinde kooperatiften çıktıklarını bildirmeleri halinde bu kararı uygulamak zorunda kalmayacaklardır. (KK Md.52/1-3)

Ancak, bu istisnai düzenleme dahi, ortağın kooperatiften çıkmasına bağlı kılınmış; dolayısıyla, kooperatifler hukukunda tüm ortaklar ortaklıklarının devamı süresince genel kurul kararlarını uygulamakla yükümlü tutulmuşlardır.

III - İptal Davası

III. 1. Butlan Sebebiyle Geçersiz Olan Genel Kurul Kararları

Genel kurul bütün ortakları temsil eden en yetkili organ olmakla birlikte bu organın aldığı kararlar da hukuka aykırı olabilmektedir. (KK Md.42/1)

Oysa, genel kurul kararlarının mutlak butlanla geçersiz olmamaları için kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı olmaması gerekmektedir. (TBK Md.27/2)

Bir hukuki işlemin hükümsüzlüğüne ilişkin en ağır yaptırım olarak kabul edilen yokluk, hukuki işlemin kurucu unsurlarının bulunmaması nedeniyle söz konusu işlemin, hukuk dünyasında hiç meydana gelmemiş sayılacağını ve herhangi bir hukuki sonuç doğurmayacağını ifade eder.³

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nda batıl yani baştan itibaren geçersiz doğmuş genel kurul kararları ile ilgili bir düzenleme yer almamış; 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda ise genel kurulun hangi kararlarının batıl kabul edileceği tahdidi olarak izah edilmiştir. Buna göre, özellikle ortakların genel kurula katılma, asgari oy, dava ve kanundan kaynaklanan vazgeçilemez nitelikteki haklarını sınırlandıran veya ortadan kaldıran, ortakların bilgi alma, inceleme ve denetleme

2) <https://www.ticaret.gov.tr/kooperatifcilik/mevzuat/anasozlesmeler/il-mudurluklerince-kurulusu-yapilan-kooperatif-anasozlesmeleri>

3) KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, Necip, Borçlar Hukuku Genel Bölüm, 2017, s.578

haklarını, kanunen izin verilen ölçü dışında sınırlandıran, kooperatiflerin temel yapısını bozan veya sermayenin korunması hükümlerine aykırı olan kararları batıldır. (KK Md.98, TTK Md.447)

Batıl genel kurul kararları için karara muhalif kalma veya süre şartı aranmamakta, ancak kararın batıl olduğuna mahkemede açılacak bir tespit davası sonucunda karar verilmektedir.

Durumu örneklemek gerekirse, genel kurulun, ortaklık payına bakılmaksızın her ortağın genel kurulda bir oya sahip olmasına ilişkin temel kuralı ortadan kaldırması, genel kurulun devir ve terk edemeyeceği yetkileri yönetim kuruluna bırakması gibi kararlarda yahut kanunen emredilen nisabın sağlanmamış olması gibi durumlarda ⁴ alınan bu kararlar veya genel kurula bakanlık temsilcisinin iştiraki için gereken işlemlerin yerine getirilmemesi ⁵ yahut yetkili olmayan yönetim kurulu tarafından genel kurul yapılması ⁶ halinde toplantının tamamı mutlak butlanla geçersiz olacak ve hüküm ifade etmeyecektir.

III. 2. İptal Davasına Konu Olabilecek Genel Kurul Kararları

Batıl genel kurul kararları haricindeki bazı genel kurul kararları da iptal edilebilir niteliktedir. 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nda düzenlenen iptal davası esas itibarıyla bu tür genel kurul kararlarını işaret etmektedir. Buna göre; kanuna, ana sözleşme hükümlerine ve iyi niyet esaslarına aykırı olduğu iddia edilen genel kurul kararları aleyhine iptal davası açılabilir. (KK Md.53/1)

İptal davası açabilecek ortaklarla ilgili düzenlemeden, bu davanın açılmasına yönelik durumların butlanla geçersiz kararlar dışında kalan, daha çok genel kurulun oylama, temsil, çağrı yahut toplantı gündemi gibi biçimsel nedenler ile ana sözleşme ve iyi niyet esaslarına aykırılık halinde söz konusu olduğu anlaşılmaktadır.(KK Md.53/1-1)

Yargıtay'a göre iptale tabi kararlar, daha çok ortakların menfaatlerini koruyan düzenlemelere aykırılık teşkil eden, emredici kurallar dışında yorumlayıcı ve şekle ilişkin kuralların ihlal edildiği kararlardır.⁷ Batıl kararların aksine bu kararlar, mahkeme kararı ile geçersizlikleri tespit edilene kadar hukuken geçerlidir. Bu kararların iptali davası belirli kişilerce istenebilir ve süreye tabidir. (KK Md.53)

Bu tür kararlara, yönetim kurulu için belirlenen huzur hakkının fahiş miktarda olması⁸, genel kurulun ana sözleşmede belirtilen şekilde toplanmaması, ortakların temsiline ilişkin kurallara aykırı davranılması ⁹ , gelir gider farkının dağıtımına ilişkin hükümlere uyulmaması ¹⁰ gibi durumlar örnek olarak gösterilebilir.

III. 3. Dava Açmaya Yetkili Olanlar ve Davada

4) Y.23.HD. E.2013/7226, K.2014/329, T.22/01/2014

5) Y.23.HD. E.2013/1715, K.2013/2227, T.08/04/2013

6) Y.11.HD. E.1983/6304, K.1983/6409, T.20/02/1983

7) Y.11.HD. E.2005/13782, K.2007/692, T.23/01/2007

8) Y.23.HD. E.2012/1575, K.2012/3407, T.09.05.2012

9) Y.11.HD. E.2002/2794, K. 2002/2849, T.29/03/2002

10) KURTULAN, Ahmet, Kooperatifler Kanunu ve Açıklaması, s.338

Kooperatifin Temsili

Genel kurul kararları aleyhine 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu kapsamında iptal davası açılmasını, toplantıda hazır bulunup kararlara aykırı kalarak keyfiyeti tutanağa geçiren veya oyunu kullanmasına haksız olarak müsaade edilmediğini yahut toplantıya çağrının usulü dairesinde yapılmadığını veyahut gündemin gereği gibi ilan veya tebliğ edilmediğini yahut da genel kurul toplantısına katılmaya yetkili olmayan kimselerin karara katılmış bulduklarını iddia eden pay sahipleri talep edebilir. Dava açma şartına haiz ortağın dava derdest iken bu sıfatını kaybetmesi halinde davayı takip ve sonuçlandırmada hukuki yarar bulunmayacağından bu durumdaki ortağın iptal davasını sürdürme hakkı kalmayacaktır. ¹¹

Diğer yandan, kooperatif yönetim kurulu ile kararların yerine getirilmesi yönetim Kurulu üyeleri ile denetçilerin şahsi sorumluluklarını gerektirdiği takdirde bunların her biri de dava açılmasını isteme hakkına sahiptir. (KK Md.53/1-1,2,3)

Yönetim kurulu kurul olarak dava açabileceği gibi yönetim kurulu üyesi sıfatıyla da dava açılmasını isteyebilir. Yönetim kurulu ile denetçilerin dava açılması için genel kurula katılmış olma ve karara muhalif kalma gibi bir zorunlulukları bulunmamaktadır.

Şartları sağlamayan ortakların veya kooperatif personelinin yahut alacaklılarının genel kurul kararları aleyhine iptal davası açma yetkileri bulunmamaktadır. ¹²

Ortaklarca yahut denetçilerce açılacak davada kooperatifi yönetim kurulunun temsil edeceği açıktır. (KK Md.55/1)

Ancak, yönetim kurulu tarafından açılan iptal davasında kooperatifi denetçi veya denetçiler kurulu¹³, iflas halinde iflas idaresi ve tasfiye halinde ise tasfiye işleriyle ilgili konularda tasfiye memurları temsil eder. ¹⁴

III. 4. Süre ve Yetkili Mahkeme

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'na göre genel kurul kararlarının iptalinin istenebilmesi için toplantıyı takip eden günden başlamak üzere bir ay içinde, kooperatif merkezinin bulunduğu yerdeki mahkemeye başvurulması gerekmektedir. (KK Md.53/1)

Ancak, genel kurulun batıl kararları aleyhine dava açılması bir süreye tabi olmadığından bu tür kararlar için bir aylık hak düşürücü süre aranmayacaktır. ¹⁵

Dava, kooperatif merkezinin bulunduğu yerde asliye ticaret mahkemesi varsa bu mahkemede, yoksa asliye hukuk mahkemesinde açılmalıdır. (TTK Md.5/2)

Birden fazla bozma davası açıldığı takdirde, davalar birleştirilerek görülür. (KK Md.53/3)

11) Y.11.HD E.2003/13811, K.2004/8127, T.13/09/2004

12) KURTULAN, Ahmet, Kooperatifler Kanunu ve Açıklaması, s.340

13) Y.11. HD E. 1982/3858, K.1982/4511 T.08/11/1982

14) Domaniç, Hayri, Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, s.892

15) Y.11.HD E.1979/1038, K.1979/1458, T.21/03/1979

IV - Sonuç

Genel kurul toplantıları, ortakların bizzat yahut temsilcileri vasıtasıyla iradelerinin yansıdığı oturumlardır. Kooperatif organları arasında en geniş yetki ile donatılmış bu organlarca yapılacak toplantı ve alınacak kararlar kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırılık taşımaları halinde geçersiz olacaktır.

Batıl kabul edilecek kararlar dışındaki genel kurul kararları ile ana sözleşme ve objektif iyi niyet esaslarına aykırı genel kurul kararlarının ise iptali talep edilebilecektir. Batıl genel kurul kararlarının yargı zeminine taşınması için süre ve dava açmaya ehliyet yönünden bir sınırlama bulunmaz iken iptal davasının ancak belirli şartları taşıyan kişilerce ve toplantıyı takip eden günden itibaren bir aylık süre içinde açılması şart koşulmuştur.

Bu düzenleme ile ortaklara, kanun, ana sözleşme ve objektif iyi niyet esaslarına aykırı genel kurul kararlarını yargıya taşıyarak uygulanmasını önleme imkanı sağlanmış; genel kurul kararları aleyhine iptal davası açma hakkı temel ortaklık hakları arasında yerini almıştır.

Kaynakça

1-T.C. Yasalar (1163 sayılı Kooperatifler Kanunu, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu)

2-Kooperatif Örnek Ana sözleşmeleri (<https://ticaret.gov.tr/data>)

3-Ömer KORKUT, Anonim Şirketlerde Genel Kurul Kararlarının Butlanı, 2012

4-Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, Borçlar Hukuku Genel Bölüm, 2017

5-Hayri DOMANIÇ, Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması, Türk Ticaret Kanunu Şerhi

6-Ahmet KURTULAN, Kooperatifler Kanunu ve Açıklaması, 1998

KOOPERATİFLERDE GENEL KURUL TOPLANTI TUTANAĞININ DÜZENLENME ESASLARI

Mustafa YAVUZ*

1. Giriş

1163 sayılı Kooperatifler Kanununa¹ (**KoopK**) göre kooperatiflerin zorunlu organları; genel kurul, yönetim kurulu ve denetim kuruludur. Bütün ortakların temsil edildiği en yetkili organ olan genel kurul, kooperatiflerin karar ve irade organıdır. Genel kurul esas itibariyle, ortakların belli bir zamanda ve yerde müzakerelerde bulunmak ve karar almak için gerekli şartları yerine getirmek ve uymak kaydıyla bir araya gelmeleridir.

Bir organ olarak genel kurulun karar alması, toplantıyı gerektirir ve genel kurul iradesi bu toplantılarda oluşur. Kanuni istisnalar dışında ortaklar, kooperatif işlerine ilişkin haklarını genel kurulda kullanırlar.²

Genel kurulda alınan kararların hukuk âleminde sonuç doğurabilmesi ve sıhhat kazanabilmesi için genel kurula ilişkin kanun ve anasözleşmede öngörülen usul ve kurallara riayet edilmesi gerekir. Bu kurallardan birisi de, genel kurul toplantısında alınan kararların tutanağa bağlanmasıdır. Toplantı tutanağı, genel kurul toplantısında verilen kararları, ortakların muhalefet şerhlerini ve beyanlarını, toplantı sürecinde önemli olan hususları ve ayrıca genel kurul toplantısı ile ilgili tüm bilgileri içeren, temsilcinin ve başkanlık divanının imzaladığı, tutulması genel kurul kararlarının geçerlilik şartı olan, kesin delil niteliğindeki tutanaktır.³

*Gümrük ve Ticaret Uzmanı

1) 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu, 10.05.1969 tarihli ve 13195 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanmıştır.

2) Mustafa Yavuz, Kooperatif ve Üst Kuruluşlarında Olağan Genel Kurul Toplantılarının Üç Yılda Bir Birleştirilerek Yapılabilmesi, Karınca Dergisi, Nisan 2018, Y.84, S.976, s.3.

3) İlhan Yiğit, Anonim Ortaklık Genel Kurulunun İşleyişi ve Ortaya Çıkan Sorunlar; Vedat Kitapçılık, İstanbul 2005, s.140.

İşte bu çalışmada, kooperatiflerde genel kurul toplantı tutanağı ve bu tutanağın düzenlenme esasları detaylı olarak incelenmiş ve değerlendirilmiştir.

2. Genel Kurul Toplantı Tutanağı

Kooperatiflerde genel kurul kararının meydana gelebilmesi için genel kurulun toplanması ve karar alması yeterli olmayıp, aynı zamanda alınan kararların tutanağa bağlanması gerekir.

Bu çerçevede, kooperatif genel kurul toplantısında alınan kararlar, yapılan seçimler, kullanılan oylar tutanakta gösterilir. Toplantı tutanağı, işlevsel anlamda bazı görevler ifa etmektedir.

Öncelikle alınmış kararlar ve seçim sonuçları toplantı tutanağında belgelenmiş, bir başka deyişle ispat vesikası meydana getirilmiş olur.

Ayrıca toplantı tutanağı, organların karşılıklı olarak bilgilenmesini ve toplantıya katılmayan ortakların alınan kararlar hakkında bilgi sahibi olmasını sağlar.⁴

Bunun yanında söz konusu tutanak, genel kurul kararları ve bunların içerikleri hususunda doğabilecek şüphe ve tereddütleri de giderir.

KoopK'da toplantı tutanağına ilişkin özel bir hükme yer verilmemiştir. Bununla beraber, anılan Kanunun 98. maddesinde⁵ yapılan atıf dolayısıyla kooperatifler hakkında da uygulanan 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun⁶ (TTK) 422. maddesinde; “(1) Tutanak, pay sahiplerini veya temsilcilerini, bunların sahip oldukları payları, gruplarını, sayılarını, itibari değerlerini, genel kurulda sorulan soruları, verilen cevapları, alınan kararları, her karar için kullanılan olumlu ve olumsuz oyların sayılarını içerir. Tutanak, toplantı başkanlığı ve Bakanlık temsilcisi tarafından imzalanır; aksi halde geçersizdir. (2) Yönetim kurulu, tutanağın noterce onaylanmış bir suretini derhal ticaret sicili müdürlüğüne vermek ve bu tutanakta yer alan tescil ve ilana tabi hususları tescil ve ilan ettirmekle yükümlüdür; tutanak ayrıca hemen şirketin internet sitesine konulur.” hükmüne yer verilmiştir.

Buradan hareketle, ilgili bakanlıklarca hazırlanan örnek anasözleşmelerde de, genel kurul toplantılarının muteber olması için ortaklar tarafından yapılan beyanlar ile muhalif kalanların muhalefet sebeplerini, yapılan seçimler ile verilen kararları içeren bir tutanak düzenleneceği, bu tutanakta toplantıya asaleten ve vekâleten katılanların sayısı ile kullanılan oy sayısının ayrıca gösterileceği, genel kurul tutanağının altının, divan başkanı ve üyeleri ile Bakanlık temsilcisi tarafından imzalanacağı ifade edilmiştir.

3. Genel Kurul Toplantı Tutanağının Düzenlenme Esasları

3.1. Tutanağın İçeriği

4) Dinçer Akbay, *Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Limited Ortaklık Genel Kurulunun Toplanma ve Karar Alma Esasları*, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2010, s.221.

5) *KoopK*'nın 98. maddesi, “Bu Kanunda aksine açıklama olmayan hususlarda Türk Ticaret Kanunundaki anonim şirketlere ait hükümler uygulanır.” hükmünü amirdir.

6) 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, 14.02.2011 tarihli ve 27846 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

Ticaret Bakanlığınca yayımlanan 21.03.2017 tarihli ve 2017/1 sayılı Genelge⁷ uyarınca, genel kurul toplantı tutanağında sırasıyla; giriş bölümü, genel kurulda her bir gündem maddesine ilişkin yapılan açıklamalar ya da alınan kararlar ve tutanağın bitiş bölümü divan başkanınca kâtiplere eş zamanlı olarak yazdırılır. Kooperatifin unvanı; toplantı tutanağına, Türkiye Ticaret Sicil Gazetesinde ilan edilen şekliyle tam olarak yazılır.

Bunların yanında, genel kurul tutanağında, görüşmelerin içeriği, kimlerin söz aldığı, hangi ortakların alınan kararlara karşı muhalefet şerhi düştükleri⁸ ve muhalefet sebepleri, lehte, aleyhte ve çekimser oyların sayıları ile bilinmesi gerekli diğer hususlar açıkça belirtilir.

Toplantı sırasında önerge verilmesi durumunda, önergelerden özetle söz edilip alınan kararlar açıkça yazılır, önergelerin özetlenemeyecek kadar uzun ve karmaşık olması gibi durumlarda tutanağa geçirilmekle birlikte, önergelerin tüm sayfalarının altları divan heyeti ve Bakanlık temsilcisi tarafından imzalanır ve önergeler tutanağa ek yapılır.

Ayrıca, toplantı tutanağında yanlış yazılan kelime, rakam ve satırlar karalanmaz, okunacak biçimde ortasından tek çizgiyle çizilerek iptal edilir, yanına parantez içinde (çizildi) denilerek doğrusu yazılır. Ay adları, bir ve iki basamaklı sayılar, rakamla değil yazıyla yazılır; tutanakta sonradan ilaveler yapılmasına imkân verebilecek boşluklar bırakılmaz.

Tutanağın başlangıç kısmına, genel kurul toplantısının başlama saati ve tutanağın son kısmına da genel kurulun bitiş tarihi ve saati mutlaka yazılır.

Bunların yanında, toplantıda alınan kararlar, olumlu ve olumsuz oyların toplamları da gösterilmek suretiyle tutanakta yer alır. Ayrıca kararlara ilişkin oy miktarları, rakamla ve yazıyla tutanakta gösterilir. Bu arada, genel kurul tutanağı daktiloyle, bilgisayarla veya okunaklı şekilde mürekkepli kalem kullanılmak suretiyle el yazısıyla ve EK'te gösterildiği şekilde düzenlenir.

Yeri gelmişken belirtelim ki, **KoopK**'nın 54. maddesi bağlamında, ortak sayısı 1000'den fazla olan kooperatiflerde, anasözleşmeye kayıt konulmak suretiyle, genel kurula ait kararlardan, hepsinin veya bir kısmının ortakların oylarını mektupla bildirmeleri suretiyle verilmesi, ortakların gruplara ayrılarak verecekleri kararla tespit edebilecekleri talimat gereğince oy vermek üzere kendi aralarından seçecekleri temsilciler topluluğu genel kurul sayılabilir.

Mektupla oy bildirme halinde mektupların, yönetim kurulu ve bakanlık temsilcisi önünde incelenmesi sonunda muhtevanın neden ibaret olduğu tespit edilerek tutanağa yazılır.

Hazır bulunanlar tarafından imza edilen tutanağa göre verildiği anlaşılan karar yürürlüğe girer. O halde, mektupla gönderilen oylar, yönetim kurulu tarafından bakanlık temsilcisinin huzurunda açılır, oylar ve oyların tasnifi sonucu ortaya çıkan kararlar incelenerek netice tutanağa yazılır. Tutanak hazır bulunan yönetim kurulu üyeleri ve bakanlık temsilcisi tarafından imzalanır.

3. 2. Tutanağın İmzalanması

Genel kurul tutanağının altı, divan başkanı ve üyeleri ile Bakanlık temsilcisi tarafından imzalanır. Tutanağın yanında tutanağa eklenen muhalefet şerhlerinin de aynı şekilde imzalanması gerekir.

7) Ticaret Bakanlığınının 21.03.2017 tarihli ve 2017/1 sayılı Genelgesi (<https://ticaret.gov.tr/data/5d419cce13b87639ac9e0110/7eea6ac077af13e8549f497d05393eb6.pdf>) (Erişim-29.12.2020).

8) *KoopK*'nın 53. maddesi uyarınca, genel kurul toplantısında hazır bulunan ortakların kararlar aleyhine iptal davası açılabilmesi için bu ortakların kararlara aykırı kalarak keyfiyeti tutanağa geçirtmesi gerekmektedir.

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun⁹ 204/2. maddesine göre Bakanlık temsilcisi tarafından imzalanan tutanak aksi ispatlanıncaya kadar kesin delil sayılır. Keza genel kurul başkan ve üyeleri ile Bakanlık temsilcisi tarafından imzalanmayan toplantı tutanakları geçersizdir (*hükümsüzdür*).

Tutanağın geçersiz olması halinde doğal olarak alınan bütün kararlar da kendiliğinden geçersiz hale gelir. Bir başka anlatımla, imzalanmamış olan toplantı tutanakları yoklukla malul olup, ilgili tutanaklar ve/veya tutanakta yer alan kararlar hukuken mevcut değildir (*doğmamıştır*).

Kooperatif genel kurul kararlarının geçersiz/yok olduğunun tespitini, dürüstlük kuralı çerçevesinde, belli bir süreye bağlı olmaksızın menfaati bulunan herkes, kooperatif merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesinden isteyebilir.

Diğer taraftan, genel kurul toplantı tutanağının, toplantının yapıldığı yerde yazılıp imzalanması zorunludur. Tutanağı tutma görevi divan heyetine seçilen katip üyelere aittir. Bakanlık temsilcisi ise tutanağın toplantı yerinde genel kurul divanınca düzgün ve okunaklı biçimde yazdırılmasına yardımcı olur. Ancak temsilci, tutanağı bizzat yazmayıp, yapılan konuşmaların ve alınan kararların tutanağa yazılmasına nezaret eder. Toplantı tutanağının, toplantının yapıldığı yer ve zamanda yazılıp imzalanmaması durumunda Bakanlık temsilcisi tutanağa imza atmaz.

Bu konuda tutanağa şerh düşüp imzalar, raporunda belirtilen hususa yer verip, toplantıda alınan kararlardan raporunda kısaca bahseder. Şerhli tutanak İl Müdürlüğü tarafından acele olarak ticaret sicili müdürlüğüne intikal ettirilir ve genel kurul toplantı tutanağının tescil edilmemesi istenir.

Son olarak belirtelim ki, tutanağın, toplantı başkanlığı ve katılmışsa Bakanlık temsilcisi tarafından imzalanması yeterli olup, bütün ortaklarca imzalanması şart değildir.

3.3. Tutanağın Ticaret Siciline Verilmesi ve Tescili

TTK'nın 421/2. maddesindeki hükme uygun olarak, örnek anasözleşmelerde kooperatif yönetim kurulunun, genel kurul toplantı tutanağının noterce onaylanmış bir suretini derhal ticaret sicili müdürlüğüne vermek ve bu tutanakta yer alan tescil ve ilana tabi hususları tescil ve ilan ettirmekle yükümlü olduğu ifade edilmiştir.

Bu kapsamda, genel kurulca alınan ve toplantı tutanağında yer alan bilgilerin tamamı değil, sadece tescil ve ilana tabi hususların tescil ve ilan ettirilmesi gerekmektedir.

Örneğin, yönetim kurulu ve denetim kurulu seçiminin tescil ve ilan edilmesi zorunlu iken, bunların ibra edilmesi hususunun tescil edilmesine gerek bulunmamaktadır. Ancak, tescili gerekip de tescil edilmeyen genel kurul kararları geçerli değildir. Tescili isteme süresi ise genel kurul tarihinden itibaren 15 gündür; sicil müdürlüğünün yetki çevresi dışında oturanlar için ise bu süre bir aydır (**TTK md. 33**).

Bunun yanında, Ticaret Bakanlığınca yayımlanan 21.03.2017 tarihli ve 2017/1 sayılı Genelgede, İl Müdürlüğüne, Bakanlık temsilcisinin katıldığı veyahut usulüne uygun olarak temsilci görevlendirilmesi talebinde bulunulmasına rağmen temsilci görevlendirilemeyen ya da temsilci

---

9) 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu, 04.02.2011 tarihli ve 27836 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

10) Kooperatiflerde tescili zorunlu hususlara ayrıca, anasözleşmede yapılan her türlü değişiklik, yönetim ve denetim kurulu üyelerinin görevden alınması, kooperatifin sona ermesi, tasfiyeye girmesi, tasfiyeden dönmesi, ek tasfiye yapması gibi olgular örnek verilebilir.

görevlendirildiği halde katılımın sağlanamadığı¹¹ genel kurul toplantılarına ait ortaklar listesi ile genel kurul toplantı tutanağının bir örneğinin, **TTK md. 30**'da belirlenen süreler dikkate alınmak suretiyle ticaret sicili müdürlüğüne gönderileceği hükme bağlanmıştır.

Ticaret sicilinin açılışı ilkesi (**TTK md. 35**) gereğince dileyen kooperatif ortakları, giderini ödeyerek toplantı tutanağının onaylı suretlerini ticaret sicili müdürlüğünden talep edebilir.

Ayrıca genel kurul toplantı tutanağı ve genel kurula ilişkin diğer belgeler (*hazirun cetveli, yönetim kurulu yıllık çalışma raporu, denetim kurulu raporu*) ile bilanço ve gelir-gider farkı hesaplarının bir nüshasının ortaklar tarafından talep edilmesi halinde, bu talep 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu hükümlerine uyularak 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu kapsamında ilgili bakanlıkların il müdürlüklerince karşılanır.

3.4. Genel Kurul Toplantı ve Müzakere Defteri

TTK'nın 64. maddesi uyarınca kooperatifler tarafından tutulması gereken defterlerden biri de genel kurul toplantı ve müzakere defteridir.

Bu defterin açılış onayı, kuruluş sırasında ve kullanılmaya başlanmadan önce noter tarafından yapılır.

Genel kurul toplantı ve müzakere defterinin izleyen faaliyet dönemlerindeki açılış onayı, defterin kullanılacağı faaliyet döneminin ilk ayından önceki ayın sonuna kadar notere yaptırılır. Bahse konu defter, yeterli yaprakları bulunmak kaydıyla izleyen faaliyet dönemlerinde de açılış onayı yaptırılmaksızın kullanılmaya devam edilebilir.

Ciltli ve sayfa numaraları teselsül eden söz konusu deftere, genel kurul toplantılarında görüşülen hususlar ve alınan kararlar kaydedilir.

Anılan defter, kooperatif genel kurul toplantısı yapılırken kurulda sorulan sorular, verilen cevaplar, sunulan öneriler, alınan kararlar işlenerek düzenlenebileceği gibi hazırlanan toplantı tutanağının deftere yapıştırılması şeklinde de tutulabilir.

Öte yandan, kooperatifler, diğer ticari defter ve belgeler gibi genel kurul toplantı ve müzakere defterini de, son kaydın yapıldığı tarihten itibaren on yıl süreyle saklamakla yükümlüdür (**TTK md. 82**). **KoopK md. 62**'de de yönetim kurulunun, genel kurul tutanaklarını muntazam bir şekilde saklamaktan sorumlu olduğu hüküm altına alınmıştır.

4. Sonuç

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ve örnek anasözleşmeler gereğince, kooperatiflerin genel kurul toplantılarında, ortaklar tarafından yapılan beyanlar ile muhalif kalanların muhalefet sebeplerini, yapılan seçimler ile alınan kararları içeren bir tutanak düzenlenir.

---

11) Kooperatiflerce genel kurul toplantıları için ilgili bakanlıktan temsilci görevlendirilmesi talebinde bulunulması zorunludur. Usulüne uygun müracaat yapıldığı halde, temsilci toplantıya gelmez ise toplantı icrasını temin etmek üzere, mahalli idare amirine durum bildirilir. Temsilci yine gelmez ise bir saat sonunda toplantıya başlanır (KoopK md. 87/son).

Bu tutanakta, toplantıya asaleten ve vekâleten katılanların sayısı ile kullanılan oy sayısı ayrıca gösterilir.

Genel kurul kararlarının iptali için açılan davalarda dava şartı olması hasebiyle varsa ortakların muhalefet şerhlerinin hiçbir tereddütte yer bırakmayacak şekilde tutanakta gösterilmesi şarttır.

Genel kurulda alınan kararların tutanağa bağlanmasıyla, toplantıda yapılan görüşmeler ve alınan kararlar belgelendirilmiş ve ortaya çıkması muhtemel şüphe ve tereddütler giderilmiş olur.

Genel kurul toplantılarının muteber olması için tutanağın altı, genel kurul başkan ve üyeleri ile Bakanlık Temsilcisi tarafından imzalanır; aksi halde geçersizdir.

Bunun yanında, yönetim kurulu, tutanağın noterce onaylanmış bir suretini derhal ticaret sicili müdürlüğüne vermek ve bu tutanakta yer alan tescil ve ilana tabi hususları tescil ve ilan ettirmekle yükümlüdür.

Kooperatif tüzel kişiliğinin, yönetim kurulu üyelerinin, kooperatif ortaklarının ve diğer üçüncü kişilerin haklarının korunması ve genel kurulda alınan kararların dava konusu olmaması bakımından, genel kurulda alınan kararların mevzuata uygun olarak toplantı tutanağına bağlanması hususunda kooperatiflerce gereken hassasiyetin gösterilmesi ilgili tarafların menfaatine olacaktır.

EK- Genel Kurul Toplantı

Tutanağı Örneği

S.S. .... Kooperatifinin ..... hesap yılı olağan/olağanüstü genel kurul toplantısı yapılmak üzere .././20.. tarihinde saat ...'da ..... adresinde, Ticaret Bakanlığı/Çevre ve Şehircilik Bakanlığı/Tarım ve Orman Bakanlığı Temsilcisi/Temsilcileri .....'nın gözetiminde toplanıldı.

Genel kurul toplantısına başlamadan önce yapılan incelemelerde;

a) Genel kurul toplantısı ile ilgili duyurunun .././20.. tarihli ..... Gazetesinde toplantı yer ve gündemi gösterilerek yapıldığı, ortaklara gündemi içeren çağrı mektuplarının; .././20... tarihinde ..... ortağa ..... PTT Şubesinde taahhütlü olarak gönderildiği, ... ortağa da .././20.. tarihinde imza karşılığında tebliğ edildiği,

b) Yönetim kurulunca, 1163 sayılı Kooperatifler Kanununun 26 ncı maddesindeki niteliklere ve Ortaklar Kayıt Defterindeki kayıtlara uygunluğu onaylanarak hazırlanan ve ortakların imzasına sunulan Ortaklar Listesinde kayıtlı (Rakamla) ... (Yazıyla) ... ortak, (Rakamla) ..... (Yazıyla) ..... ortağın asaleten ve (Rakamla) ..... (Yazıyla) ..... ortağın vekaleten katılımı ile toplam (Rakamla) ..... (Yazıyla) ..... ortağın toplantıda hazır bulunduğu, toplantının açılması için gerekli çoğunluğun mevcut olduğu/olmadığı,

anlaşlmıtır.

Toplantıya katılan Bakanlık Temsilcisince/Temsilcilerince genel kurula hitaben bilgi verildi. Toplantı ..... tarafından açıldı.

Gündem Maddeleri

1).....

(Dilek ve temenniler)

Dilek ve temenniler bölümünde görüş bildiren olmadı ve toplantı saat .....’da kapatıldı.

Divan Üyeleri

Bakanlık Temsilcisi/Temsilcileri

Divan Başkanı

Katip Üye

Kaynakça

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu (10.05.1969 tarihli ve 13195 sayılı R.G.).

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu (04.02.2011 tarihli ve 27836 sayılı R.G.).

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (14.02.2011 tarihli ve 27846 sayılı R.G.).

Akbay, Dinçer, Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Limited Ortaklık Genel Kurulunun Toplanma ve Karar Alma Esasları, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2010.

Ticaret Bakanlığının 21.03.2017 tarihli ve 2017/1 sayılı Genelgesi.

Yavuz, Mustafa, Kooperatif ve Üst Kuruluşlarında Olağan Genel Kurul Toplantılarının Üç Yılda Bir Birleştirilerek Yapılabilmesi, Karınca Dergisi, Nisan 2018, Y.84, S.976.

Yiğit, İlhan, Anonim Ortaklık Genel Kurulunun İşleyişi ve Ortaya Çıkan Sorunlar, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2005.

COVID-19 PANDEMİSİ SÜRECİNDE İLETİŞİM

Hazal OĞUZ*

Giriş

2020 yılı ülkemizde ve dünyada pek çok kritik olaya sahne olduğu gibi belki de bu yaşananlar arasında hem bireyleri hem devletleri en derinden etkileyen **covid-19** hastalığı ve akabinde gelen, hala da içinde bulunduğumuz süreç olmuştur. İlk olarak Çin'in Wuhan Eyaleti'nde 2019'un sonlarında görülmeye başlanan yeni tip koronavirüs vakaları 13 Ocak 2020'de resmi olarak tanımlanmıştır. Kısa sürede dünya çapında yayılım gösteren **covid-19**, ülkemizde de ilk vakalarını resmi sonuçlara göre 10 Mart 2020'de göstermeye başlamış (AA, 2020) ve yine kısa sürede tüm ülkeye yayılmıştır.

Bunun bir sonucu olarak ülke geneli pek çok sektör çalışmaya ara vermek durumunda kalmış ve belirli sürelerle sokağa çıkma yasağı konularak tüm ülkede fiziksel ulaşım ve etkileşim durma noktasına gelmiştir. Ancak sürecin belirsiz oluşu, tedavi ve/veya önlem amaçlı bir aşının henüz geliştirilememiş olması gibi nedenlerle pek çok sektörde uzaktan, dijital yöntemlerle süreç atlatılmaya çalışılmıştır. Enformasyon teknolojilerin çeşitlenmesi ve gelişmesi sayesinde zaten başlamış olan dijital dönüşüm pandemi süreci ile birlikte ivme kazanarak (**Develi, 2020**) daha çok **"uzaktan/evden"** diye nitelendirilen iş yapış süreçleri yaygınlaşmıştır.

Bu bağlamda, pandemi sürecinin enformasyon teknolojilerinin sunduğu olanakları ön plana çıkarttığı gerçeğini görebildiğimiz gibi medyada yayılan pek çok asılsız iddia, görsel ve kayıtlarla pandemi adeta bir **"infodemi"**ye dönüşmüştür. Bu çalışmada **covid-19** pandemisi sürecinde iletişimin nasıl dönüştüğü ve enformasyon teknolojilerinin sürece olumsuz etkisi ile bir arada gelişen olumsuz yanı yani bilgi kirliliği meselesi üzerinde durulacaktır.

1. Covid-19 Hastalığı ve Etkilerine Dair Genel Bilgiler

covid-19 dünyada ilk Çin'in Wuhan Eyaleti'nde görülmeye başlayan bir virüsdür. Bir grup hasta

*Ticaret Uzmanı, Tüketicinin Korunması ve Piyasa Gözetimi Genel Müdürlüğü,
hazal.oguz@ticaret.gov.tr

üzerinde yapılan araştırmalar neticesinde hastaların solunum yolu belirtileri (**ateş, nefes darlığı, ıshal vb.**) gösterdikleri tespit edilmiştir (**Sağlık Bakanlığı, 2020**). Koronavirüs; deve, kedi, yarasa gibi hayvanlarda bulunabilen virüslerden olup hayvandan insana bulaşabilmekte ve daha sonra insandan insana bulaşabilen daha önce de örnekleri bulunan büyük bir virüs ailesi olarak betimlenir. Bilinen bazı türleri arasında **MERS-CoV, SARSCoV ve 2019-nCoV** sayılabilmektedir (**Türk Eczacıları Birliği, 2020**).

Dünya Sağlık Örgütü Çin Ülke Ofisi, 31 Aralık 2019 tarihinde, Çin'in Hubei eyaletinin Wuhan şehrinde, sebebi o an için bilinmeyen zatürre vakaları bildirmiş ve 5 Ocak 2020 tarihinde ise, daha önce insanlarda tespit edilmemiş yeni bir coronavirüs tanımlanmıştır. Başlangıçta 2019-nCoV olarak ifade edilen bu hastalık, daha sonra **Covid-19** olarak adlandırılmış ve Çin'de ortaya çıktıktan sonra, üç ay gibi kısa bir süre içerisinde tüm dünyayı etkisi altına almıştır. 12 Mart 2020 itibariyle Dünya Sağlık Örgütü tarafından pandemi olarak ilan edilen **Covid-19** salgını; fiziksel, ruhsal ve sosyal olarak dünya insanlığını tehdit etmeye devam etmektedir. 4 Ocak 2021 itibariyle dünya genelinde bu hastalıktan dolayı vefat eden insan sayısı 1.84 milyonu bulmuştur.

Yaşanan önceki salgın hastalıklarda enformasyon teknolojilerindeki sınırlılıklar salgınla baş etme durumunu daha güç hale getirmiştir. 1918 ile 1920 arasında yaşanan İspanyol Gribi salgını da o dönemki dünya nüfusunun üçte birini hasta etmiş ve tahminen 20-50 milyon insanın ölümüne sebebiyet vermiştir (**Duarte, 2020**).

2. Pandemi Sürecinde Enformasyon Teknolojileri

Bu dönemde, özellikle sosyal medya üzerinden yapılan paylaşımların anında viral bir şekilde yayılması virüs ile ilgili pek çok bilginin herkes tarafından öğrenilmesine olanak sağlamıştır. Aynı zamanda, özellikle sosyal medya üzerinde, **covid-19** ile ilgili yalan bilgilerin de üretilmesi ve yayılması da gerçekteymiştir (**Aydın, 2020, s. 77**). Pek çok yalan bilginin salgının neden olduğu panik ve belirsizlik durumu sebebiyle sorgulanmadan paylaşılabildiği görülmüştür.

Diğer yandan, yine enformasyon teknolojilerinin sunduğu diğer olanaklarla birlikte bu bilgilerin teyit edilmesi ve/veya doğrulanması da mümkün olabilmektedir. Böylece yanlış bilgilerin doğru bilgiler ile yer değiştirerek benzer şekilde yayılması da mümkün olabilmektedir. Enformasyon teknolojilerinin pandemi sürecinde faydalı ve yaratıcı çözüm üretme, özellikle bulaş riskinin azaltılması, yayılma hızının önlenmesi açısından da birçok faydası bulunmaktadır. Bu süreçte iletişim olanaklarının hiç olmadığı kadar artması hükümetlerin yayılımın azaltılması çabasında önemli katkıları beraberinde getirmiştir. Örneğin; ülkemizde Sağlık Bakanlığı'nın resmi web sitesi üzerinde **covid-19** ile ilgili olarak pek çok rapor, broşür, kayıt, afiş gibi bilgilendirici materyaller hazırlanmış, kamu ve özel sektörün kullanımına sunulmuştur. Yalnızca birkaç adımda internet üzerinden ve yazıcı aracılığı ile bu bilgileri edinmek ve kurum içinde uygulamak kolayca mümkün olabilmektedir.

Öte yandan Kara ve Karanfiloğlu (**2020**) enformasyon teknolojileri sayesinde tahminleme yapabilmenin, karar alma noktasında bu teknolojileri kullanmanın da pandemi sürecinde çok önemli hale geldiğini belirtmektedir. Tahminleme programları, yapay zeka, büyük veri analizleri ile önceden **covid-19**'un yayılımı ile ilgili toplamda kaç kişinin hastalanabileceği, ölebileceği, ne kadar tıbbi malzeme gerekebileceği gibi soruların cevapları alınabilmekte ve bu sayede önlemlerin alınabilmesi, tedarik noktasında nelerin gerekebileceğinin önceden öğrenilmesi mümkün hale gelmektedir.

Bununla birlikte, Çin'de bahse konu virüsle mücadelede kullanılan teknolojilere bakmakta fayda

olduğu düşünölmektedir. Deloitte Türkiye'nin hazırladığı raporda yer alan bilgilere göre Çin'de kullanılan teknolojilerin **COVID-19**'la mücadelede faydası oldukça etkili olduğu görölmektedir.

Bu teknolojiler şu şekilde sıralanabilecektir (*Deloitte Türkiye, 2020*);

- **Algoritmalar,**
- **Blockchain,**
- **Endüstri 4.0,**
- **Bulut bilişim,**
- **Akıllı ses tarama sistemi,**
- **Akıllı görüntü okuma sistemi,**
- **5G teknolojisi,**
- **5G devriye robotları,**
- **Drone teknolojisi,**
- **Akıllı uygulamalar,**
- **Uzaktan eğitim/çalışma.**

3. Pandemide Medyanın Rolü ve Etkisi

Yeni tip koronavirüs salgını, ilk görölmeye başlandığı günden itibaren bütün dünyanın gündeminde yer almaya devam etmektedir. Ne var ki, ilk günlerde vatandaşların hakkında çok az bilgiye sahip olduğu bu virüsü için en büyük sorumluluğun medya kurumları ve iletişim araçlarına düştüğünü söylemek mümkündür.

Sosyal medyada koronavirüs ile ilgili asılsız pek çok görsel ve ses kaydının hızla yayıldığı dönemde kitle iletişim araçlarının kamuoyunu doğru bilgilendirme konusundaki sorumlulukları da artmıştır.

Bu nedenle pandemi sürecince salgına karşı alınan önlemler, maske kullanıp kullanmamak gerektiğı, hastalığın tedavisine yönelik aşılama veya ilaç çalışmaları, risk grupları, virüsün insan yapımı olduğu yönündeki iddialar ve yapılan testlerin güvenilirliği gibi birçok konu medya tarafından tartışmaya açılmıştır.

Bu noktada, medyanın rolüne olumlu bakanlar radyo, televizyon ve diğeri dijital yayın alanlarının incelendiğinde ciddi bir özveri ile yayınların yapıldığını gördüğünü belirtmektedir. Özellikle virüsten korunma konusunda alınacak tedbirlerin neler olduğu, uyulması gereken kurallar ve sürece ilişkin dikkat edilmesi gereken diğeri unsurların aktarımında ciddi bir artış varken, örneğin, 65 yaş üstü izleyici kitlenin günde dört saatten fazla bir süre televizyon izlediklerini göz ardı etmemek gerektiğini ifade etmektedirler.

Bu görüşe sahip kesim yayın içeriklerinde daha pozitif ve bütünleştirici bir dilin kullanımına özen gösterildiğini ve istisnalar olsa bile medya genelinde toplumda korku yaratacak ya da infiale neden olacak görüntü ve ifadelerden kaçınıldığını belirtmektedir.

Ne var ki, tüm bu özverili tutumun yanında yeni covid-19 hakkındaki yalan-yanlış bilgiler sosyal medyada endişe verici bir hızla yayıldığı görülmektedir. Kullanıcılar etkisi bilinmeyen bu virüs karşısında en son gelişmelerden haberdar olmak ve arkadaşlarıyla ve ailesiyle bağlantı kurmak için sosyal medya platformlarına yönelmektedir. Ancak enfekte kişi sayısı ve tedavi amaçlı lanse edilen ilaçları satma çabaları, koronavirüse yönelik yanlış bilgi kaynakları arasında sayılabilir.

Bu noktada Dünya Sağlık Örgütü (**DSÖ**), sosyal medya şirketlerini yalanların yayılmasını durdurmak için mücadele etmeye davet etmiştir. **Covid-19** pandemisi sırasında sosyal medya her zamankinden daha fazla bağlantıda ve bilgi sahibi olmak için kullanılmaktadır.

Facebook, salgınla mücadelede yardımcı olması için gereken tüm verileri analiz edeceğini söylerken sosyal paylaşım ağları, sosyal izolasyon önlemleri uygulandıktan sonra kullanımda keskin bir artış olduğunu bildirmiştir. Kısacası süreç içerisinde iletişim sanal ortama kaymış, görüntülü konuşma popüler hale gelmiştir.

Birçok insan yaz dönemi gelene dek arkadaşlarıyla ve aileleriyle yüz yüze iletişim kuramadığından, sosyal medya bu bağlantıda kalmayı sürdürmek için ana iletişim biçimi haline gelmiştir diyebiliriz. Sağlık Bakanlığı'nın bu noktada tutumu çok kritik olmuştur. Nitekim Bakan'ın resmi Twitter hesabından güncel vaka sayıları ve yapılan testlerin sürekli paylaşılması bilgi kirliliğinin önüne geçmektedir. Aynı şekilde vatandaşlar koronavirüse karşı uyarılarak, virüsten uzak durmanın yolunun maske ve sosyal mesafe olduğunu sürekli belirtmektedir.

Sonuç

Bugüne gelindiğinde dünya üzerinde küresel çapta pandemi ile mücadele devam etmektedir. Bu süreçte hali hazırda devam etmekte olan dijitalleşme süreci de fiziksel olarak bir araya gelmenin mümkün olmadığı günlerde daha mecburi hale gelmiş ve hız kazanarak pek çok yatırımın yapılmasını gerektirmiştir. Dijitalleşme ile bağlantılı düşünmemiz gereken enformasyon teknolojileri bilginin elde edilmesinde insanlık tarihinde çok uzun zamandır kullanılmaktadır.

Ancak hiçbir dönem bugünkü kadar büyük bir miktarda bu teknolojiler çeşitlenmemiş ve gelişmemiştir denilebilir. Bu bağlamda, enformasyon teknolojileri alanında yaşanan gelişmeler hayatlarımızı büyük ölçüde kolaylaştırırken pek çok iş sürecini de hız, zaman ve mekan bağlamında olumlu yönde etkileyebilmektedir. Dolayısıyla özellikle pandemi sürecinin hala devam ettiği bugünlerde daha çok ihtiyaç duyulan şeyin enformasyon teknolojileri olması kaçınılmaz hale gelmektedir.

İnsanlar çoğunlukla, normal zamanlarında da medyayı yaşamında ön planda tutmaktadır. Ancak özellikle dijitalleşme ile birlikte öne çıkan bir de sosyal medya gerçeğinden söz etmek gerekir.

Gazeteler, dergiler, haber ajansları bireylere her dakika günlük haberleri öne çıkarmaktayken olağanüstü durumlarda yayıncılık denildiği zaman özellikle de koronavirüsle ilgili haberler gündeme geldiğinden beri medya iyiden iyiye popülerleşmiştir. İşte bu dönemde yayıncılığın daha önce yapıldığından çok daha zor biçimde gerçekleştirildiğini vurgulamak gerekir.

Bu dönemde medyadan ve özellikle yayıncılardan özverili, eşitlikçi, adaletli, şeffaf ve daha özenli bir yayıncılık beklenmektedir. Olağanüstü durumlarda ilk önemsenen şey bilgidir. Bir diğer deyişle, öncelikli olarak bilginin aktarılması gereklidir.

Bu da haberciliğin bilen kişiler tarafından gerçekleştirilmesini gerekli kılar. Savaş haberleri söz konusu ise özel yetiştirilmiş savaş muhabirlerinin habercilik yapmaları beklenirken bir ekonomik

kriz söz konusu olduğunda bu alanla ilgili uzman kişilerin olağanüstü durum hakkındaki görüşleri alınmaktadır.

Dolayısıyla hem bilgiyi sunmak hem de bunu bilen birinin eşliğinde sunmak daha etkin bir yaklaşımdır. Günümüzde herkesin haberci, fotoğrafçı, kameraman ya da yönetmen olduğu bir noktada bu detayların önemi çok büyüktür çünkü bunlar bilgi kirliliğinin oluşmasına, gündemin bulanmasına izin verilmemesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Covid-19 pandemisi sürecinde de sağlık alanındaki iletişim oldukça kritiktir. Bu süreçte enformasyon teknolojilerinin olanakları ile faydalı bir zemin bulunabileceği açıkken bilgi kirliliği ve kötü niyet taşıyan asılsız haberlerin medyada yayılımına dikkat edilmesi gerekmektedir.

Kaynakça

AA. (2020, Mart 11). Sağlık Bakanı Koca Türkiye’de ilk koronavirüs vakasının görüldüğünü açıkladı. AA.com.tr: <https://www.aa.com.tr/tr/koronavirus/saglik-bakani-koca-turkiyede-ilkkoronavirus-vakasinin-gorulduğunu-acikladi/1761466>

Aydın, A. F. (2020). Post-Truth Dönemde Sosyal Medyada Dezenformasyon: Covid-19 (Yeni Koronavirüs) Pandemi Süreci. Asya Studies-Academic Social Studies/Akademik Sosyal Araştırmalar, 4(12), 76-90.

Deloitte Türkiye. (2020). Yeni nesil teknolojilerin covid-19 mücadelesindeki önemi – ülke örnekleri. <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/tr/Documents/consulting/yeni-nesil-teknolojilerin-covid-19-mucadelesindeki-onemi.pdf>

Develi, H. (2020, Temmuz 16). Yeni normalde dijitalleşme süreci. dünya.com: <https://www.dunya.com/kose-yazisi/yeni-normalde-dijitallesme-sureci/475258>

Duarte, F. (2020, Nisan 29). İspanyol Gribi: 50 milyon insanı öldüren salgın bittiğinde dünya ne haldeydi? bbc.com/turkce: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-52473039>

Kara, N. & Karanfiloğlu, M. (2020). İletişimin Dijitalleşmesi: Pandemi (COVID-19) ve Enformasyon Teknolojileri. AJIT-e: Bilişim Teknolojileri Online Dergisi. 11(42), 88-99.

Sağlık Bakanlığı. (2020, Ağustos 20). COVID-19 (Yeni Koronavirüs Hastalığı) Nedir? covid19bilgi.saglik.gov.tr: <https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/tr/covid-19-yeni-koronavirushastaligi-nedir.html>

Türk Eczacıları Birliği. (2020, Ağustos 20). Coronavirüs Hakkında Bilinmesi Gerekenler. teb.org.tr: <https://www.teb.org.tr/uploads/brosur/corona.pdf>

DÜNYADA BAZI KOOPERATİFLER VE KORONAVİRÜS İLE MÜCADELESİ

Vedat SADIOĞLU*

Giriş

Kovid-19, dünyanın her yerinde ve ülkemizde yayılmaya ve can almaya devam ediyor. Salgının kısa sürede sona ereceğine dair ciddi ve nihai bir açıklama da yapılamıyor. Aksine, alınacak 'önlemlere' ilişkin her gün artarak devam eden açıklamalar yapılıyor. Bu önlemler arasında yalıtım(izolasyon), 65 yaş üzeri ve 20 yaş altı olanların evden çıkmaması, kişilerle araya (fiziksel) mesafe konulması, el temizliği, dışarı çıkılırsa maske ve gerektiğinde eldiven kullanılması isteniliyor. Virüs belirtileri hissedildiğinde de sağlık kurumlarına başvurulması gerektiği söyleniyor.

Dünyanın her yerinde hükümetler, uluslararası kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları ve meslek örgütleri bir yandan Kovid-19'dan etkilenenler için çeşitli önlemler alırken, diğer yandan da salgının durdurulması için dayanışma içerisinde büyük çaba gösteriyorlar. Halkın sağlığını ön planda tutan ve "**parayı ve işi düşünmeyin**" diyerek vatandaşlarına güvence veren hükümetler(devletler) yanında, başta kooperatifler olmak üzere pek çok sivil toplum kuruluşu da yerel düzeyde dayanışma içerisinde salgınla mücadeleye katılmış durumdadır.

Resim 1: Dünya genelinde Kovid-19 tespit edilen kişi sayısı giderek artmaktadır.

*Araştırmacı Yazar (vsadioglu1960@hotmail.com)

Sivil toplum kuruluşlarının ne yaptıkları hakkında ise fazla bir şey duyulmuyor. Toplumsal ekonominin temel direği olan kooperatiflerden fazla ses çıkmıyor.

Oysa kooperatiflerin sosyal sorumlulukları gereği, ya da hiç olmazsa kooperatifçiliğin 7. ilkesi gereği, böyle yaygın bir salgınla mücadelede ön sıralarda yer almaları beklenir ve beklenmesi gerekir.

Ica Ve Diğer Ülkelerde Kooperatifler Koronavirüs İle Mücadelede Neler Yapıyor?

Ica'nın Çalışmaları

Öncelikle, Uluslararası Kooperatifler Birliği (ICA) bir 'Dayanışma Fonu' oluşturmuş durumda. Koronavirüs ile mücadele konusunda ICA, bağlı örgütlerle dayanışma içinde bulunmaya devam ediyor ve bu örgütlerin çalışmalarını destekliyor. ICA Başkanı Ariel Guarco bu konuda yayımladığı mesajında özetle şunları söyledi:

"Eylemlerimizi, her zaman yaptığımız gibi insanların korunmasına en iyi şekilde katkıda bulunmak için yetkili makamlar tarafından öngörülen hükümlere göre uyarlayacağımız açıktır. Kooperatif hareketinde, saygı, dinleme, kabul, duygudaşlık, karşılıklı yardım, iyi niyet, sorumluluk, dayanışma, iyi vatandaşlık vb. değerlere dayanan 'diğerinin deneyiminin' de temel olduğunu biliyoruz. Kriz durumlarında, kooperatifler açıklık, cesaret ve kararlılıkla her zaman ön plandadır. Bugün içsel dayanışma, birlik ve öncü ruhu sayesinde herkesin yararına güçlü fikirler üretmeye devam ediyorlar. İletişim kurmaya, ilgili bilgileri paylaşmaya, tüm işbirliği hareketinin sorumluluğuna ve duyarlılığına başvurmaya devam edelim."

Resim 2:
ICA Başkanı
Ariel Guarco
ve ICA Genel
Müdürü Bruno
Roelants

ICA Genel Müdürü Bruno Roelants da yayımladığı bildiriye, Uluslararası Sağlık Kooperatifleri Örgütü (IHCO)'nün kendilerine gönderdiği mesajı paylaşmaktadır. IHCO mesajında şunları söylüyor:

"KOVİD-19 hastalığının birçok ülkede yayılmasının neden olduğu acil sağlık durumları karşısında, sağlık kooperatiflerinin önceliği, pandeminin görüldüğü tüm mekânlarda işbirliği yaparak sağlık görevlilerini her zaman eylem önlemleriyle uyumlu hale getirmektir. Dünya Sağlık Örgütü ve yetkili sağlık otoriteleri tarafından tavsiye edilen budur. Ayrıca, sağlık kooperatiflerinin profesyonellerinin, tüm sağlık mesleği gibi, durumla yüzleşmek ve hem hastalarının hem de hastalarının geri kalanının güvenliğini ve refahını garanti etmek için faaliyetlerini yürüttükleri bölgede büyük bir çaba harcadıklarını ifade etmek istiyoruz."

İngiltere

İngiltere’de Kooperatifler Grubu Başkanı Nick Crofts, Pandemiyle ilgili şu yorumu yaptı:

“Kooperatifler sürekli olarak diğer işletmelerin ve hatta hükümetin daha sonra izlediği bir örnek oluşturdular. ‘Panik satın alma’ nedeniyle mücadele eden gıda bankalarına yardım sözü veren ilk Co-op Gıda mağazalarıydı. Kooperatif Akademileri ilk Galler’de, kooperatif taksi şoförleri kilit işçilere ücretsiz yolculuklar teklif ediyorlar ve tam burada Liverpool’da bir kooperatif fırını gıda bankaları ve ambulans işçileri için taze ekmek pişiriyor ve turta veriyor. Biliyorum ki, kooperatifler bu pandemik zorluğa bağlı ve bizim hizmet ettiğimiz topluluklara demirlediğimiz kooperatif hareketimiz her zaman en çok ihtiyaç duyanları destekleyecektir.”

Legacoop Başkanı Mauro Lusetti :

“Her gün görevlerini yerine getirmek için tutku, cesaret ve yetkinlikle çalışan normal insanlarız biz... Biz temel hizmetlerin sokaklarda, depolarda, süpermarketlerde, ofislerde görülmesini sağlayan kadın ve erkekleriz; Koronavirüs’ten önce kırılan olan tüm insanlar için sosyal işbirliğinde her şekilde yardımı canlı tutmaya çalışan bizdik ve bugün yine öyleyiz. Enfeksiyon sona erecek ve her gün çalıştıkça, gelecek dünyayla nasıl yüzleşeceğimizi hayal etmeye çalışıyoruz, böylece hiçbir fedakârlığı boşuna yapmamış oluyoruz. Kuşkusuz, kooperatif eylemi açısından göze çarpan başka uluslararası örnekler de vardır, bunlar diğer sektörlerde, sivil toplumda, sosyal girişimde ve daha geniş kurumsal eylemde görülebilir. Sonuçta, bu bir rekabet değildir. Kooperatifler değerler konusunda diğerlerinden daha iyi olduklarını iddia etmiyorlar, sadece değerlerine göre yaşadıklarını iddia ediyorlar.”

U.K. Kooperatif Grubu (Cooperatives UK)

Kooperatif Grubu, topluluklara ve gıda güvensizliğine daha fazla maruz kalanlara yardım etmek için gerekli girişimlerde bulundu. Aslında, koronavirüs zamanlarında topluluğa nasıl yardımcı olacağına dair bir bilgi notu yayınladı ve savunmasızlara yardım etmek için gıda bankalarına tedarik çağrısında bulundu. Co-op, toplulukları bir araya gelmeye ve hayatlarını koronavirüsten etkilenen kişilere yardımcı olmak için bir dizi önlemin ana hatlarını çizmeye teşvik ediyor. Kooperatif Grubu, ihtiyacı olan yöre halkına yiyecek dağıtmak için Deliveroo’yu kullanmaya başladı. Ayrıca, şirket geçtiğimiz birkaç gün içinde Galler’in bir bölgesinde bir telefon hattı aracılığıyla sipariş alarak ve isimlerini gizleyerek korunmasız ve yaşlı kişilere yiyecek sağlamak için yerel Co-op gönüllüleri ve diğerler gönüllüleri de kullanmaya başladı.

Resim 3: İngiltere Kooperatifler Birliği (Cooperatives UK) Logosu

Midcounties Kooperatifi

Koronavirüs pandemisine karşı, savunmasız ve yaşlı tüm müşterilere ev teslimatları yapma olasılığını tamamlamak gibi çeşitli eylemlerde bulunmaya başladı. Ayrıca, 70 yaşın üzerindeki tüm müşteriler için teslimat yapılmasını sağlamak için eczaneden eve teslim hizmetini genişletti. Çalışanların çabalarını tanımak ve ödüllendirmek için onlara ücretsiz öğle yemeği vermekte; önümüzdeki 4 hafta boyunca, çalışılan saatlere uygulanacak % 10 ikramiye; Co-op Nurseries (Hemşirelik)'te çalışanlar için çocuk bakımı indirimlerinde % 50 artış; 4 hafta boyunca tüm çalışanlar için gıda mağazalarında indirim % 10'dan % 20'ye yükseltilecek. Kooperatif ayrıca kilit çalışanlar ve korunmasız ortaklar ve müşterilerin alışveriş yapması için 9.30 ile 10.30 arasında özel bir işlem saati başlattı. Yerel hayır kurumları ve destek gruplarıyla birlikte eve teslim hizmeti, mağazaya ulaşamayan ortaklar ve müşteriler için garanti edildi. En iyi kalitede ürün mevcudiyeti sağlamak için yerel tedarikçilerle etkileşime özel bir önem verildi.

Resim 4 :
Gıda
Kaynağını
Etiketleyen
İlk Kooperatif
: Midcounties

İtalya

Risk altındaki işçiler 270,000'e yaklaşabilir. Örneğin sosyal kooperatifler, 200,000 işçinin sadece kendi sektörlerinde risk altında olabileceğine dikkat çekti. Yeme-içme ve temizlik sözleşmesi hizmetleri sunan kooperatiflerde 26,000 risk altında çalışan; spor, sanatsal ve kültürel mirasın turizm, eğlence ve yönetimiyle uğraşan 21,000'den fazla kooperatif ortağı bulunuyor.

Zor durumda ayrıca 18,000'den fazla çalışanın faaliyet gösterdiği lojistik ve nakliye kooperatifleri de var.

İtalyan Kooperatifler Birliği, şirketleri ve sendikaları temsil eden diğer kuruluşlarla uyumlu olarak, hükümetten ekonomiye yönelik destek tedbirlerini belirlemesi yönünde bir talepte bulundu.16 Martta, Bakanlar Kurulu tarafından onaylanan ve 25 milyar Euro toplam kaynak tahsis eden bir kararname onaylandı.

Bunun 10 milyarı ekonomiyi desteklemeyi amaçlayan müdahaleler için kullanılacak. Taksi kooperatifleri 65 yaş üstü yolculara ücretsiz ulaşım sağlamayı kararlaştırdı. Kooperatifler, 65 yaşından büyüklere ücretsiz market teslimatı sunmaya başladılar.

Dayanışma ağları yalnız yaşayan yaşlılara ve güçsüzlere bakım hizmetlerini devreye soktu.

Farklı bölgelerden İtalyan kooperatifleri, Covid-19 virüsünün yayılmasını engelleyen ve korunma sağlayan özel kumaştan maskeler üretmeye başladı. Maskeler, uyuşturucu bağımlılığı olan, eski mahkûmlar ve göçmenler gibi yardıma muhtaç insanların kooperatifleri tarafından üretildi.

Resim 5: İtalyan kooperatiflerinin ürettiği maske

İspanya

Aralarında Mondragon Assembly ve Bexen Medical'in de bulunduğu İspanyol kooperatifleri, tıp sektörü için 10 milyon maske üretecek.

Katalonya'dan, Katalonya Kooperatifleri Konfederasyonu, ikinci düzeydeki ortak kooperatif federasyonları ile koordineli olarak aşağıdaki önlemleri uygulamaya başladığını duyurdu:

- * Kooperatiflere ücretsiz yasal ve ekonomik danışmanlık hizmetleri
- * Anında likidite sunmak için bir dayanışma ihtiyat fonu
- * Daha yüksek fonlara ulaşmak için bir dizi garanti
- * Sosyal ve ekonomik maliyetleri izleme
- * Kooperatifler için çevrim içi eğitim oturumları
- * Bazı kooperatiflerin ekonomik faaliyetlerini geçici olarak yeniden dönüştürmek ve şu anda işsiz olan çalışanları sosyal acil durum görevlerini yerine getirmek için bir dayanışma grubuna enerji verilmesi.

Resim 6 : Bir Kooperatif futbol takımı olan Barcelona kulübünün kaptanı Lionel Messi, Koronavirüs pandemisi ile savaşımında kullanılmak üzere oyuncuların ücretlerinden % 70 kesinti yapılacağını duyurdu.

İspanyol Kooperatifleri Tarafından Düzenlenen Girişimlerin Bazıları:

Kurye kooperatifleri, sağlık malzemelerini muhtaçlara (*çocuklar, engelliler ve yaşlılar*) bakmaya devam eden kooperatiflere dağıtmaktadır. Tarım kooperatifleri, şehirlerin tesis ve sokaklarının dezenfeksiyonunda işbirliği yapmaktadır. Kitapçılar, çevrim içi satış dağıtımını merkezileştirmek için ortak bir web portalı açtı. Bakım merkezleri acil ihtiyaçlara cevap vermek için çevrimiçi bir hizmet açtı: psikolojik bakım, ailelere destek, çocuklara bakım ve yalnız yaşayan yaşlılara bakım gibi. Okul kooperatifleri uzaktan eğitim yoluyla eğitim sunmaktadır.

Tarımsal, ekolojik ve tüketici kooperatifleri, bir portaldaki gıda dağıtımını birleştirdi. Eroski (*Mondragon Kooperatifler Grubu bünyesindeki tüketim kooperatifi*), sağlık çalışanlarına, yaşlılara, hamile kadınlara ve engelli kişilere öncelikli giriş yapmıştır. Ayrıca taşıyıcılara duş almaları ve ellerini dezenfekte etmeleri için özel bir alan düzenlenmiştir.

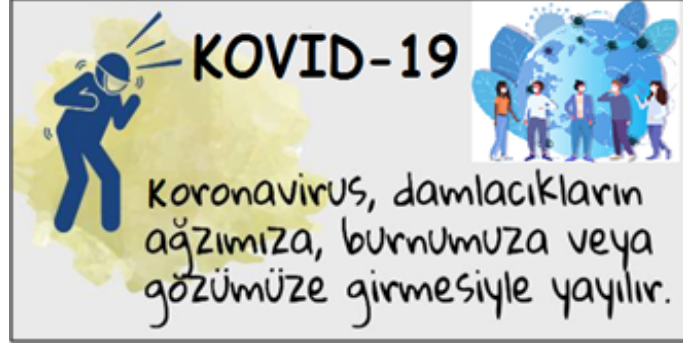
Çözüm Önerileri

Dünyadaki kooperatifler, az sayıda kooperatif örgütü dışında, sosyal sorumluluklarını göstermede ve Kovid-19 ile savaşımında zorda kalmış durumdadır. Kooperatiflerin bu çok önemli konudaki duyarsızlıkları kooperatif işletmelerin geleceği konusunda ne kadar hazırlıksız olduklarını gösteriyor. Bu durum ayrıca kooperatiflerin insan kaynaklarına yeterli önemi vermediklerinin de bir göstergesi. Buna karşın, hiç olmazsa aşağıda sıralanan konularda bir şeyler yapılabilir:

- * Gelir-gider farkından ayrılan ortak ve personel için yardım fonu, salgından etkilenen kooperatif personeli ve ortakları için kullanılabilir. Ayrıca, ortak-dışı işlemlerden elde edilen işletme fazlası da, vergilendirildikten sonra bu amaçla kullanılabilir.
- * Kooperatiflerin büyük çoğunluğu şu ya da bu nedenle risturn(kazanç pay) dağıtmamaktadır. Dağıtılmayan risturnlar, ortakların rızası alınarak bu amaçla kullanılabilir.
- * Kovid-19'dan en çok etkilenen kesim, üretim yapan kooperatifler ve bunların ortakları olan çiftçilerdir. Bunları, kentsel kesimde üretim yapan veya hizmet sağlayan küçük işletmeler ve bunların ortakları olan işçiler ve küçük esnaf takip etmektedir. Her iki sektör için de kooperatifler ve üst örgütler, kooperatif işletmenin farklılığı konusunda hükümeti aydınlatmalı ve kooperatiflere münhasır destek sağlanmalıdır.
- * Kooperatif ortağı üretici ve işçileri için alınacak önlemler ve bu önlemlerin uygulanması konusunda da hem kendilerinin ne yapabileceklerini açıklamalı hem de hükümeti göreve davet etmelidirler.
- * Sektörel kooperatif örgütleri, yani kooperatif merkez birlikleri, kendilerine bağlı bölgesel birlikleri harekete geçirerek, yerel yönetimlerin yürüttükleri destek hizmetlerinin kooperatif ortaklarına da ulaştırılmasını sağlamalıdır.
- * Kooperatifler arası dayanışma ve işbirliği vurgusu, özellikle böyle günlerde yapılırsa topluma kooperatif farklılığı açık ve net bir biçimde gösterilmiş olur. O nedenle, kooperatif üst örgütleri, özellikle de kooperatiflerin çatı örgütü olarak birlikler, kooperatifler ve ortakları arasındaki dayanışmanın gerekliliğini vurgulayan açıklamalar yapmalı, kooperatiflerin "başkalarını düşünme" gibi bir özelliğinin de bulunduğunu belirtmelidirler.
- * Kooperatif ortaklarının bankalara olan borçlarının neden öncelikle ötelenmesi gerektiğini açıklayarak, bu işlemin kooperatiflerin sürdürülebilirliği açısından taşıdığı önemi vurgulamalıdır.

- * Böyle günlerde daha çok gereksinme duyulan sendika-kooperatif işbirliği ile işyerlerindeki tüketim kooperatifleri ile kredi ve yardımlaşma sandıklarının işverenlerin de katkıları ile faaliyetlerine devam etmesi sağlanmalıdır.
- * Ayrıca üretici ve tüketici kooperatiflerinin tam bir dayanışma ve işbirliği içerisinde bulunmaları gerekir. Bu amaçla, devletler kooperatiflere destek programları başlatmalı, bu desteklere hem tarımsal kooperatifler hem de tüketim kooperatifleri aktif biçimde katılmalıdırlar.
- * Tüm kooperatifler, dışarı çıkmaları sağlık bakımından sakıncalı görülerek evlerinde kalan 65 yaş üstü ortaklarının temel gereksinmelerinin karşılanması konusunda gönüllülerden oluşacak ekipler kurmalıdırlar. Bu konuda başarılı ülke modellerinden yararlanılabilir.

Resim 7: Koronavirüs hastalığı (KOVID-19), yeni keşfedilen bir koronavirüsün neden olduğu bulaşıcı hastalıktır. KOVID-19'a neden olan virüs, genellikle enfekte kişinin öksürmesi, hapşırması veya nefes vermesi sonucu oluşan damlacıklar yoluyla bulaşır. Bu damlacıklar çok ağır olduğundan havada asılı kalmaz ve hemen yere ya da yüzeylere düşer. KOVID-19'a yakalanan çoğu kişi, hafif ila orta düzeyde belirtiler gösterir.

Sonuç

Kooperatifleri başka işletme türlerinden ayıran önemli farklılıklardan biri de temel değerlerden birini oluşturan sosyal sorumluluktur. Bu nedenle de kooperatif işletmeler sosyal ekonominin temelini oluştururlar. Kooperatiflerin sosyal sorumluluğu, yalnızca ortakları ile sınırlı değildir. Zira kooperatiflerin içinde buldukları topluma karşı da sorumlulukları vardır. Bu sorumlulukların büyük bölümünü de sosyal sorumluluklar oluşturur. Bu sorumluluğun böyle günlerde “zirve” yapması beklenir. Nitekim yukarıda bazı Avrupa ülkelerinden verdiğimiz örnekler, yalnızca ortaklarını değil, toplumu da koronavirüse karşı korumak için kooperatiflerin ellerinden gelen birçok çabayı ortaya koyduklarını göstermektedir.

Kaynaklar

- [http://www.turkey.coop/haberdetay/Turkiye-de-Covid-19-a-Karsi-Kooperatiflerin-Yuruttugu-Calismalar\(Erişim Tarihi:08.10.2020\).](http://www.turkey.coop/haberdetay/Turkiye-de-Covid-19-a-Karsi-Kooperatiflerin-Yuruttugu-Calismalar(Erişim Tarihi:08.10.2020).)
- [https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya\(Erişim Tarihi:05.12.2020\).](https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya(Erişim Tarihi:05.12.2020).)
- [https://www.haberturk.com/yazarlar/muharrem-sarikaya/2617865-covid-19a-karsi-savastada-kendi-modelini-yaratti\(Erişim Tarihi:05.12.2020\).](https://www.haberturk.com/yazarlar/muharrem-sarikaya/2617865-covid-19a-karsi-savastada-kendi-modelini-yaratti(Erişim Tarihi:05.12.2020).)
- [https://sosyalekonomi.org/korona-virus-gunlerinde-kooperatifler-ne-yapmalı\(Erişim Tarihi:05.10.2020\).](https://sosyalekonomi.org/korona-virus-gunlerinde-kooperatifler-ne-yapmalı(Erişim Tarihi:05.10.2020).)
- [https://www.icaap.coop/COVID-19/COVID-19/index.php\(Erişim Tarihi:25.10.2020\).](https://www.icaap.coop/COVID-19/COVID-19/index.php(Erişim Tarihi:25.10.2020).)
- [https://www.uk.coop\(Erişim Tarihi:13.12.2020\).](https://www.uk.coop(Erişim Tarihi:13.12.2020).)
- [https://www.midcounties.coop\(Erişim Tarihi:13.12.2020\).](https://www.midcounties.coop(Erişim Tarihi:13.12.2020).)
- [https://www.e-coop.it\(Erişim Tarihi:13.12.2020\).](https://www.e-coop.it(Erişim Tarihi:13.12.2020).)

DİJİTAL PAZARLAMADA SOSYAL MEDYA PAZARLAMASININ ÖNEMİ

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9289-5432>

Selen BİTKİN*

Giriş

Teknolojinin yarattığı yeni düzen, yeni alışkanlıklar kazandırmaktadır. Dünyaca kanıksadığımız tüketim alışkanlıkları, yaşam tarzı, eğlence anlayışında köklü bir değişim başladı. Yeni nesil iletişim aracı olan dijital pazarlamanın tohumları internet sayesinde atılmıştır. Erişilebilirlik, yüksek etkileşim hem iş yaşamında hem de bireysel faaliyetlerde dijitalle muazzam bir dönüş sağladı. Dijital mecraların geleneksel mecralardan ayıran ve en güçlü yönü ölçümleme ve tespit avantajıdır. Bugün satış ve pazarlamanın yapılabildiği turizmden tutun, gıda, tekstil, eğitim, eğlence gibi birçok sektörde dijital kanalların kullanımı zorunlu hale gelmiştir. İşletmeler için bu zorunluluk sadece dijital ortama adapte olmakla yetmeyip, getirilerini en doğru ve güncel bir şekilde kullanmaktan geçmektedir. Dijital pazarlama dinamiklerinden olan sosyal medya diğer dinamiklere oranla işletmelerin markasını, itibarını, algıyı, kim olduğunu, ne yaptığını anlatma noktasında müşterilere yönelik strateji yaratmada kolaylık sağlayacaktır. Ayrıca hedef kitlenin sosyal medyadan etkilenme seviyesi oldukça yüksektir. Sosyal medyadan edinilen bilgi ile şekillenen davranışlar ve tutumlar son yıllarda sosyal medya pazarlaması adı ile araştırmacıların ilgisini çeken konulardan biri olmuştur.

1. Dijital Pazarlamanın Temelleri

İnsanlar alışveriş yapmadan önce söz konusu ürün ve hizmet hakkında bir bilgi alışverişini yapmaktadır. Yapılacak araştırmaları en kolay ve hızlı internet üzerinden gerçekleştirilmektedir (*Arat ve Dursun, 2016: 116*).

Pazarlama açısından internet mecraların önemi; hem işletmeler hem müşteriler açısından bulunmaktadır. İşletmeler açısından; pazarlama ve bütçe tasarrufu, zaman tasarrufu, fırsat eşitliği, zengin içerik, global erişim ve etkileşim imkânı sağlarken, müşteriler açısından; kontrol edilebilir satın alma süreci önemli bir avantaj sağlamaktadır (*Kircova, 2012: 59*).

Dijital pazarlamanın tanımı, elektronik ortamda ürün veya hizmetleri duyurabilme, markayı

*Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Uzmanı, selenbitkin@gmail.com

tanıtılabilmeye imkânı sunan dijital ortamdaki pazarlama sürecine verilen isimdir. Dijital kanalları kullanan bu verimli pazarlama yolu olan başta internet olmak üzere sosyal medya ve mobil destekli platformlardır (**Bozgül, 2017**). Dijital pazarlama, interaktif pazarlama, online pazarlama, e-marketing ve web pazarlama diye de tanımlanmaktadır (**Altındal, 2013: 1087**). Sıklıkla kullanılan dijital pazarlama iletişim araçlarından en çok kullanılanlar arasında; Arama Motoru Optimizasyonu (**SEO**) ve Arama Motoru Pazarlaması (**SEM**), görüntülü reklamcılık, Google Adwords, mobil pazarlama, içerik pazarlaması, satış ortaklığı ve sosyal medya pazarlaması yer almaktadır.

İnternet, sosyal ağlar ve interaktif teknolojiler dijital pazarlamaya duyulan ihtiyacı güçlendirmektedir. Dijital medya; bilgisayarlar, akıllı telefonlar veya dijital dış mekan tabelaları, mobil cihazlar aracılığıyla kullanılabilen tüm ortamları içerir. Ayrıca pazarlama mesajlarını iletmek için bir pazarlamacıyı büyük ölçüde etkilediği konusunda genel bir fikir birliği vardır (**Smith, 2011: 490**).

1990 yıllarından bu yana e-ticaretin ilk örnekleri Amazon, Apple, iTunes şirketleri tarafından uygulandığını görmekteyiz. İnternette satış faaliyetleri o zamanlardan bu zamanlara daima verimli, daha kârlı olarak görülmektedir. Günümüzün pazarlama anlayışında müşterinin isteklerine hızlı ve etkili bir şekilde cevap vermek stratejik bir nokta olarak görülmektedir (**Wen, 2011: 3-4**).

Geleneksel pazarlama; günümüz dijital çağın etkisiyle önemini giderek yitirmeye başlamıştır. Çünkü işletmeler için farklılaşmak rekabet açısından ne kadar önemliyse bu değişimin fark eden şirketler de hedef kitlelerine daha az maliyetle daha hızlı ulaşmak bir o kadar önemli bir hale gelmiştir. O halde işletmenin pazarlama stratejilerini dijital alt yapılarla desteklemek dijital pazarlama kavramının doğmasına vesile olan asıl etmendir.

2. Dijital Pazarlama Planı

Dijital pazarlama geleneksel pazarlamaya oranla gün geçtikçe daha daha fazla etkileşimin olması; analiz ve ölçümleme ihtiyacını ortaya çıkarmıştır (**Jarvinen ve Karjaluo, 2015: 5**). Etkileşimin başında sağlıklı ve güçlü bir iletişim gelmektedir. İletişim kurulan kişiye kendisini özel hissettirmek iletişimin kalitesi ve etkisi açısından oldukça önemli önemlidir.

STP Model (Segmentation, Targeting, Positioning) bir pazarlama modeli olup sunduğunuz ürün ya da servisi hedef kitle ile buluşturmak ve neticesinde dönüşüm oranlarını arttırmak için kullanılan bir pazarlama planıdır. Segmentasyonla başlayan planlama planı sonrasında hedefleme ve konumlandırma şeklinde gerçekleşmektedir (**Gökşin, 2018: 37**).

Segmentasyon

Üretilen ürün ya da hizmetleri farklı amaçlarla tüketen farklı tüketici grupları vardır. Dolayısıyla segmentasyon söz konusu ürün ve hizmeti birçok pazar bölümlerine göre uyarlamak anlamına gelmektedir (**Kotler, 1996: 354**). Örneğin haber kaynağına göre; ekonomi, sağlık, siyaset, adli konuların okuyucu kitlesi birbirinden farklıdır. Dolayısıyla ortak alanlara göre bir gruplandırma yapılabilir (**Altunışık vd., 2006: 110**). Tüketicilerin ihtiyaç ve beklediği faydaya göre farklılık göstermesinin yanı sıra genel olarak pazar bölümlendirme doğru bir pazarlama planı oluşturulmasında; coğrafi bölge, demografik, psikografik ve davranışsal olarak gerçekleşmektedir (**Kircova, 2012**).

Coğrafi Bölümlendirme: İklim, bölge, nüfus yoğunluğu, doğal kaynaklar, kent-kırsal durumu kapsamaktadır. İnternet olarak coğrafi bölümlendirme internet bağlantılarının yoğun olduğu bölgeler uygun pazar yerleri olacaktır.

Demografik Bölümlendirme: Yaş cinsiyet, aile durumu, meslek, eğitim, gelir, din. Dijital

oluşturma noktasında başarıyı hedefleyen işletmeler sosyal medya uygulamalarını işletmelerine entegre ederek bütünleşik iletişim stratejisi doğrultusunda kullanmaya başlamışlardır. We Are Social Ekim 2020 Raporu sonuçlarına göre dünyada 16-64 yaş aralığının Facebook, Youtube, Whatsapp, FB Massanger, Wechat, Instagram en çok kullanılan sosyal medya kanallarını oluşturmaktadır.

Türkiye'de bu sıralama YouTube, Instagram, Whatsapp, Facebook, Twitter şeklindedir. Sıralamalar ülkeden ülkeye, zamandan zamana değişiklik gösterse de hedef kitleler ile iletişim kurmak ve pazarlama faaliyetlerini yönetmek için söz konusu kanalları faaliyetlerine entegre bir şekilde kullanmak işletmelere rekabet üstünlüğü sağlayacaktır.

- Sosyal medya pazarlaması, hedef kitleye doğru yerde ve doğru zamanda, doğru mesajları ulaştırmak yolunda sosyal medya kanallarından yürütülen satış ve reklam faaliyetleridir. Rekabet ortamında sosyal medya araçları ile gerçekleştirilen bu faaliyetler internetin kullanım oranının ve süresinin giderek artması insanları arzu edilen ürünü veya hizmeti satın almaya yönlendirmektedir. Markalar açısından zayıf bir pazarlama gösterisi büyük olasılıkla tüketiciyi reklamı yapılan üründen uzaklaştırılacaktır. Dolayısıyla sosyal medya pazarlamasında sosyal medya araçlarının kullanımı kadar tanıtım ve düzeni de önemlidir (**Weinberg, 2009: 6**). Sosyal medya pazarlamasının geleneksel pazarlamadan ayıran önemli noktalardan bazıları şu şekildedir (**Weinberg, 2009**).

- Sosyal medya pazarlaması ücretli reklamların varlığına karşın sosyal medya profesyonel düzenlenen içerikler ile ticari bir amacı olmayan ziyaretçilerin dahi web sitelerini ziyaret imkanı sunmaktadır. Kaldı ki bir web sitesinin yenilikçi, gerçekçi ve modern bir pazarlama stratejisiyle hareket ettiği fark edip beğenilirse bu web sitesini sosyal medya sitelerini kullanan çevrelerle paylaşılmaktadır. Organik içerikler daima keşfedilmeyi kolaylaştıracak ve doğal olarak web sitesi trafik sağlayacaktır.

- Sosyal medya pazarlaması geleneksel pazarlamaya kıyasla daha ucuz bir alternatif olarak karşımıza çıkmaktadır. Yüksek güvenilirlikle satın alınan linkler, web siteler yüzlerce binlerce dolara mal edebilirsiniz. Size başarı getirileri olan yaratıcı içerik, sunum ve stratejilerle yapacağınız sosyal medya pazarlamasıdır.

- Sosyal medyanın interaktif olma özelliği iletişimin hızı ve etkili olması açısından önem arz etmektedir. Sosyal medya kullanıcılarıyla bir bağ kurmak isteniyorsa işletmeler pazarlama mesajlarını net bir şekilde ifade edip tüketici sorunlarını dile getirmesine izin vermeli hızlı dönüşler yapılmalıdır. Güçlü bir iletişim müşterileri işletmelerin potansiyel müşteri olma yolunda önünü açacaktır.

Sonuç

Dijital pazarlama dediğimiz kavram aslında ucu bucağı olmayan bir sistemi kapsamaktadır. Bugün bildiğimiz tanıdığımız araçlara her gün bir yenisi eklenmektedir. Günümüzde önemli olan araç veya platformlar belki de 10 yıl sonra önemini kaybedip yerine çok daha yenileri eklenecektir.

Dijital pazarlama tüm hızıyla gündemi yakından takip etmeyi gerektiren dinamik bir pazarlamadır. İşletmeler dijital pazarlama iletişim araçlarını faaliyetleri doğrultusunda hangi ortamda nasıl yapacakları titiz araştırmaları sonucunda belirlenmesi gerekmektedir.

Sosyal medyada yapılan reklamların, gösterimlerin, paylaşımların önemi son dönemde firmalar açısından artmıştır. İyi bir reklam, pazarlama faaliyetleri firmanın satışlarından marka imajına kadar olumlu bir geri dönüş sağlarken kötü bir pazarlama mesajı firmanın satışlarının düşmesini marka imajının kötü etkilenmesine yol açabilmektedir. Bu nedenle etkili ve değerli mesaj ve paylaşım içerikleri oluşturulması ve planlanması firmalar için çok daha önemli bir hale gelmiştir.

Dijital mecra dinamiklerinden olan ve en önemli ayağından birini oluşturun sosyal medya; olumlu ve olumsuz tüm düşünceleri içinde barındırmaktadır. Dolayısıyla şirketlerin veya kurumların kendilerini ifade etmelerinden çok deneyimlerini anlatması hedef kitle için çok daha önemlidir. Müşteriyle iletişimin yürütüldüğü tüm kanal ve mecraların birbiriyle entegre olarak kullanılması bütünleşik pazarlama iletişimi kavramının önemini bir kez daha öne çıkarmaktadır.

Kaynakça

Altındal, M., (2013), Dijital Pazarlamada Marka Yönetimi ve Sosyal Medyanın Etkileri, Akademik Bilişim Konferansı, Akdeniz Üniversitesi, 23-25.

Altunışık, R., Torlak, Ö., Özdemir, Ş., (2006), Modern Pazarlama, 4. Basım, Değişim Yayınları, İstanbul.

Arat, T., Dursun, G., (2016), Seyahat ve Konaklama Tercihi Açısından Sosyal Paylaşım Sitelerinin Kullanımı, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu Dergisi, 19, 111-128.

Bozgül, F., (2017), Dijital Pazarlama Nedir?, <https://pazarlamasyon.com/dijital-pazarlama-nedir/#:~:text=Dijital%20pazarlama%20y%C3%B6ntemi%20bir%20firman%C4%B1n,sosyal%20medya%20ve%20mobil%20platformlard%C4%B1r.> , Erişim Tarihi: 20.12.2020

Gökşin E., (2018), Dijital Pazarlama Temelleri , 2. Basım, Abaküs Kitap Yayınları, İstanbul.

Güçdemir, Y., (2012), Sanal Ortamda İletişim Bir Halkla İlişkiler Perspektifi, Derin Yayınları, 2. Basım, İstanbul.

Hudson, S., (2008), Tourism and Hospitality Marketing, London: Sage.

Jarvinen, J. ve Karjaluoto, H., (2015), The Use of Web Analytics for Digital Marketing Performance Measurement, Industrial Marketing Management, 50, 117-127.

Kaya, B., (2003), Bütünleşik Kurumsal İletişim, Siyasal Kitapevi, 1.Baskı, Ankara.

Kırcova, İ., (2012), İnternette Pazarlama, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul:

Komito, L., Bates, J., (2009), Virtually Local: Social Media and Community Among Polish Nationals in Dublin, in Aslib Proceedings Vol. 61, No. 3, Pp. 232-244, Emerald Group Publishing Limited.

Kotler, P., (1996), Principles of Marketing. UK: The European Edition.

Smith, K. T., (2011), Digital Marketing Strategies That Millennials Find Appealing, Motivating, or Just Annoying, Journal of Strategic Marketing, 19(6).

Weinberg, T., (2009), The New Community Rules: Marketing on the Social Web, First Edition, California: O'Reilly Inc.

Wen, H., (2011). Development Of Personalized Online Systems For Web Search, Recommendation, And E-Commerce, Ryerson University, Doktora Tezi.

URL 1: We Are Social Digital in 2020: <https://wearesocial.com/digital-2020>, Erişim Tarihi: 17.12.2020

URL 2: We Are Social Digital in 2020: <https://wearesocial.com/blog/2020/10/social-media-users-pass-the-4-billion-mark-as-global-adoption-soars> Erişim Tarihi: 20.12.2020

SOSYAL HİZMETTE KANITA DAYALI UYGULAMA

Meral ŞENER*

Giriş

En basit tanımıyla Kanıta Dayalı Uygulama, bilime dayalı olan mevcut en iyi tedavi/müdahaledir. Bir başka ifadeyle herhangi bir uygulama/müdahale kararının alınmasında en iyi araştırma kanıtlarının uzmanlık ve hasta/müracaatçı değerleri ile bütünleştirilmesidir. Tanımsal olarak klinik yönelimli bir anlam taşımasına rağmen unsurlarının çoğu sosyal politika uygulaması, idari uygulama ve toplumsal uygulamalar gibi makro düzeydeki uygulamaların birçok yönünü dahi kapsamlı şekilde değiştirebilir (*McNeece ve Thyer, 2004*).

Kanıta dayalı uygulama, tıp alanında doktorların karar vermede kullandıkları bilimsel temeli güçlendirmek için önemli değerlendirme becerilerinin öğretilmesi amacıyla asistanları eğitmenin yeni bir yolu olarak geliştirilmiş (*Mullen, Bledsoe ve Bellamy, 2008*) olsa da zamanla diğer mesleklerde de ilgi görmeye başlamıştır. Sosyal hizmet mesleği de kanıta dayalı uygulamaya olan ilginin giderek arttığı mesleklerden biridir.

Esasında sosyal hizmet mesleğinde bilimsel araştırma ve değerlendirmeyi kullanarak müdahaleleri bilgilendirme hareketi yeni değildir. Bilimsel araştırma yoluyla öğrenilenler ile sosyal hizmet politikasında, yönetiminde ve doğrudan sosyal hizmet müdahalelerinde kullanılanlar arasındaki boşluk, sosyal hizmetin modern tarihi boyunca hep bir endişe kaynağı olmuştur. Ayrıca sosyal hizmet kapsamında kanıta dayalı uygulamanın geliştirilmesinin öncesinde uygulayıcıların birçoğu, uygulamalarını değerlendirmek için bilimsel yöntemler kullanmaya ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir (*Edmond ve diğerleri, 2006; Mullen, Bledsoe ve Bellamy, 2008*).

Zaman içerisinde sosyal hizmet, sosyal hizmet müdahalesini destekleyen bilimsel bilgi tabanını güçlendirmek için araştırmayı ve müdahaleyi bir araya getirmeyi vaat eden uygulamalardan etkilenmiştir. Bu uygulamalardan biri de kanıta dayalı uygulamadır. Sosyal hizmette kanıta dayalı uygulama için ilk çabalar 1970'lerden itibaren sonra ortaya çıkan ve mevcut sosyal hizmet müdahalelerinin etkililiğini sorgulayan bir dizi çalışmadan sonra gerçekleşmiştir. 1970 ve 1980'li yıllarda zihinsel sağlık alanında kanıta dayalı uygulama modelleri ve bilişsel, davranışsal,

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Karabük Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sosyal Hizmet Programı. meral_senerr@hotmail.com

kişilerarası ve toplumsal yaklaşımlar gibi iyi araştırılmış psikososyal müdahalelerin yanı sıra biyolojik ve biyopsikososyal zihinsel sağlık teorilerin geliştirilmesine tanık olmuştur. Sosyal hizmette kanıta dayalı uygulamaya doğru mevcut hareket, hem sağlık alanındaki bu gelişmelerden hem de mesleğin politika-uygulama araştırma boşluğunu doldurmaya yönelik önceki girişimlerinden etkilenmiştir. Ayrıca bu yıllarda pek çok disiplindeki kanıta dayalı araştırmacılar sosyal hizmet uygulamasında kullanılan modellere öncülük etmiştir. Bugün mesleki etik kurallarında sosyal hizmet uzmanlarının bilginin geliştirilmesine katkıda bulunulması için araştırma yapması, yapılan araştırmaları kolaylaştırması ve sosyal hizmet uygulamalarında araştırma kanıtlarını kullanması gerektiği vurgulansa da sosyal hizmet uzmanlarını bir uygulama çerçevesi olarak benimsenmesini sağlayabilecek birçok niteliğe sahip olmasına rağmen kanıta dayalı uygulamanın müdahalelerde kullanımının sınırlı olduğu söylenebilir (Mullen, Shlonsky, Bledsoe ve Bellamy, 2005; Bellamy, Bledsoe ve Traube, 2006; Mullen, Bledsoe ve Bellamy, 2008; NASW, 2020). Sosyal hizmet uzmanlarını müdahalelerine rehberlik edecek kanıtlara güvenmeye teşvik etmek, birçok sosyal hizmet müdahalesinin temelini oluşturan bilimsel araştırmaların mevcut yetersizliği nedeniyle zorlaşmaktadır (Edmond ve diğerleri, 2006).

Kanıta dayalı uygulama, mevcut olan en iyi bilimsel kanıtlara güvenmenin yanında müracaatçıya (bir kişi, bir kuruluş veya bir topluluk olsa bile) farklı müdahalelerin etkililiği hakkında bilgilendirmeyi ve en son kararı müracaatçının vermesini içerir. Bu yönüyle sosyal hizmet uzmanlarının nadiren tedavi etkililiğine dair deneysel kanıt aradığı veya müracaatçıya müdahale alternatifleri sunduğu geleneksel müdahale yöntemlerinden oldukça farklıdır (McNeece ve Thyer, 2004).

Yetki, gelenek veya sağduyu yerine bilimsel bilgiye dayalı sosyal hizmet politikası, yönetimi ve doğrudan müdahalelerde müracaatçılar için daha iyi sonuçlar sağlayabilir (Mullen, Bledsoe ve Bellamy, 2008). Örneğin Sackett ve diğerleri (2000, akt. Mullen, Shlonsky, Bledsoe ve Bellamy, 2005), kanıta dayalı uygulamanın sosyal hizmette uygulanmasının faydalarını şu şekilde öne sürmektedir:

- Müracaatçıların bireysel bakımı hakkındaki kararların kalitesini artırır,
- Müracaatçıların hikâyelerini ve belirtilerini toplamak ve bunları eleştirel olarak değerlendirmek için gerekli becerilerin geliştirilmesini teşvik eder,
- Müracaatçının değerlerini ve beklentilerini müracaatçı ve uzman arasındaki ilişkiye dâhil eder,
- Bilimsel kanıt bulma, değerlendirme ve uygulamada genel becerileri geliştirir,
- İnternet bilgi kaynakları tarafından desteklendiğinde eğitim ve yaşam boyu öğrenme becerileri için bir çerçeve sağlar,
- Yeni araştırmalara yol açabilecek bilgi boşluklarını belirler ve,
- Meslek gruplarının uygulamada kullanabilmeleri için ortak bir disiplinler arası dil sağlar.

Kanıta dayalı uygulama, bazı aşamalardan oluşur. Bu aşamalar şunlardır (McNeece ve Thyer, 2004; Raines, 2004; Mullen, Bledsoe ve Bellamy, 2008; Grady, 2010; Özkan ve Gökçearslan Çifci, 2012):

1. Bilgi ihtiyacını cevaplanabilir sorulara dönüştürmek: Bu adımda soruların bilimsel literatüre dayalı bilgilerle iyi bir şekilde formüle edilmesi gerekir. Hangi soruların önemli olduğunu belirlemek için müracaatçının ilk değerlendirmesi yapılmalıdır. Değerlendirme, iyi formüle edilmiş bir soru için bir temel olarak kullanılmalıdır ve bu soru sadece cevap verilebilir şekilde değil, aynı zamanda bu soruyu cevaplamak için mevcut araştırma literatürünü araştırabilecek şekilde ifade edilmelidir. Soru; değerlendirme, açıklama, önleme veya müdahale ile ilgili olabilir. “Hangi psikososyal müdahaleler ergen hamileliği riskini azaltır?” ve “Okullar öğrenci devamsızlığını nasıl azaltabilir?”

gibi sorular, bu sorulara örnek olarak gösterilebilir.

2. Bu soruları yanıtlamak için mevcut olan en iyi kanıtları araştırmak: Bu adım, yararlı bilgilerin bulunmasını, bilgiye verimli bir şekilde erişilmesini, veri tabanı sistemlerinde arama terimlerini kullanmayı ve aramaya hangi kanıtların dâhil edilmesinin yararlı olacağını anlamayı içeren çok katmanlı bir süreçtir. Kanıtların araştırılması, elektronik bilimsel veri tabanlarını iyi şekilde kullanma becerisi gerektirmektedir.

3. Bu kanıtları etkililiği (etkinin boyutu), geçerliliği (gerçeğe yakınlığı), uygulanabilirliği ve müracaatçı ile olası ilgisi açısından eleştirel bir şekilde değerlendirmek: Bu adım kanıta dayalı uygulama sürecindeki en göz korkutucu adımdır çünkü deneysel araştırma makalelerinin çoğu müdahalelerinde kullanmak isteyenler için değil diğer araştırmacılar için yazılmıştır. Bu nedenle araştırmacı olmayanlar mevcut kanıtların sonuçlarını yorumlamada zorluklar yaşayabilmektedir. Bu noktada sosyal hizmet okulları, uygulayıcıların mevcut araştırmaları yorumlamalarına ve çeşitli yollardan uygulama ortamlarına çevirmelerine yardımcı olmada oldukça önemli bir rol oynamaktadır.

4. Yapılan değerlendirme ile uygulayıcının uzmanlığı, müracaatçının güçlü yönleri, değerleri, tercihleri ve koşullarını bütünleştirmek ve uygulamaya başlamak: Bu adımda uygulayıcının bir müdahaleyi nasıl kullanacaklarını belirlemeleri gerekmektedir. Bu adım, uygulayıcının (müdahalenin müracaatçılar tarafından nasıl algılandığını etkileyebilecek müracaatçı faktörlerini dikkate alarak) kanıtla desteklenen müdahaleyi sağlayabilmek için kendi becerilerini değerlendirmesini ve müracaatçının ihtiyaçlarını en etkin şekilde karşılamak için müdahaleye hangi uyarlamaların yapılması gerektiğini içerir.

5. Uygulamanın etkililiğini, verimliliğini, müracaatçıya yönelik sonuçlarını ve uygulayıcının bu adımları gerçekleştirme konusundaki uzmanlığını değerlendirmek ve sonraki araştırmalarda bunları daha iyi hale getirmenin yollarını aramak: Bu adım müracaatçının durumuna en uygun olanı bulmak için oldukça önemlidir.

Bu süreç basit gibi görünse de müdahaleler sırasında kanıta dayalı uygulama ilkelerinin benimsenmesinin pek çok kişinin hayal ettiğinden çok daha karmaşık olduğu öne sürülmektedir (Grady, 2010). Sosyal hizmet uzmanları kanıta dayalı uygulamayı benimseseler bile müdahalelerinde araştırmaya dayalı uygulamaları kullanmak için bilgi ve kaynaklara sahip olmayabilir. Ayrıca sosyal hizmet uzmanının tek başına araştırma kanıtı araması oldukça zordur zira müdahale konusu ne kadar karmaşık ise kanıtların bulunma olasılığı o kadar azdır. Bu noktada kanıta dayalı uygulamayı teşvik eden politikalar, yeterli eğitim, kaynaklar, teknik yardım ve kanıta dayalı zihinsel sağlık müdahalelerini sağlamak için gerekli diğer altyapı desteğinin olması oldukça önemlidir (Bellamy, Bledsoe ve Traube, 2006).

Özellikle yeterli eğitim konusunda öğretim üyelerinin ve sosyal hizmet okullarının üstleneceği rol oldukça önemlidir. Bu roller şu şekildedir (Edmond ve diğerleri, 2006; Howard, Allen-Meares ve Ruffolo, 2007; Grady, 2010):

Öğretim üyeleri açısından,

- Öğretim üyeleri, bilgi ihtiyacının cevaplanabilir sorulara dönüştürülme aşamasında öğretim üyeleri uygulayıcının aklındaki “kim, ne, nerede, ne zaman, nasıl veya neden” gibi soruların iyileştirilmesine ve daha kolay araştırılabilir bir biçim kazanmasına yardımcı olmalıdır.
- Kaynaklara erişim konusunda özellikle lisansüstü öğrencilerine geniş sistematik incelemeler, meta-analizler, uygulama kılavuzları, inceleme makaleleri ve orijinal araştırma çalışmaları yayınlayan bilimsel dergiler ile bilimsel olarak desteklenmiş ders kitapları örneklerini sunmalıdır.
- Şayet öğretim üyeleri herhangi bir derginin yayın kurulu üyesi ise derginin açık erişim olmasını da sağlamalıdır.

- Ders müfredatları ve okumaları, uygulama alanının mevcut olan en iyi birincil ve ikincil bilimsel kanıtlarına dayanmalıdır.
- Öğretim üyeleri her yıl uygulayıcıların araştırma bulgularını daha iyi anlamalarına ve bu bulguları uygulama ortamlarına nasıl aktaracaklarını ayırt etmelerine yardımcı olmak için dersler vermeli, atölye çalışmaları yapmalı ya da uzmanlık alanlarını yorumladıkları ve özetledikleri birkaç makale yazmaya çalışmalıdır.

Sosyal hizmet okulları açısından,

- Sosyal hizmet okulları, zihinsel sağlık alanında rekabetçi ve ilgili kalmaya devam etmesi için öğrencilerin kanıta dayalı uygulama ilkeleri konusundaki bilgilerinin geliştirilmesinde daha aktif rol almalıdır. Kanıta dayalı uygulama ilkelerinin etkin şekilde öğretilmesinin, müdahalelerini kanıta dayalı uygulama çerçevesinde gerçekleştirmeye kendini adanmış yeni nesil sosyal hizmet uzmanlarını yetiştireceği düşünülmektedir. Bu aynı zamanda hem bireysel ve kurumsal düzeyde müdahaleleri güçlendirecek hem de sosyal hizmet mesleğinin kanıta dayalı uygulamadaki yetkinliğini artıracaktır.
- Sosyal hizmet mesleğinin kanıta dayalı uygulamayı müdahale için yol gösterici yöntem olarak benimsemesi için sosyal hizmet uzmanlarına verilen eğitimin stratejik olarak değiştirilmesini gerekmektedir. Bu da derslerin, saha uygulamasının ve mesleki gelişimin bütün yönlerinin belirli uygulama sorunlarının tanımlanması, ilgili bilimsel bilgilerin bulunması, kanıtların eleştirel değerlendirilmesi ve uygulamanın değerlendirilmesi dâhil olmak üzere kanıta dayalı uygulama adımlarındaki eğitimi içereceği şekilde gerçekleştirilmelidir.
- Sosyal hizmet okulları alan eğitiminde kanıta dayalı uygulamayı teşvik etmeli ve öğrenci uygulayıcıların istedikleri uygulama uzmanlığı alanlarında bilgi edinme ve değerlendirme becerileri ile mevcut araştırma kanıtlarıyla desteklenen müdahaleler sunma yeteneklerini geliştirmelerini sağlamalıdır. Öğrencilerin gelişmiş bilgi bilimi eğitimi almaları oldukça önemli olsa da sosyal hizmet okullarının hepsi, öğrencileri kaynakların yer aldığı mevcut veri tabanlarını ve verimli bir şekilde tarama yapabilecekleri yöntemleri yeterince öğretememektedir. Bunun sağlanabilmesi için sosyal hizmet okulları tarafından saha öğretmenlerine kanıta dayalı uygulama yöntemleri ile ilgili talimatlara, internet veri tabanlarına ve kanıta dayalı uygulama için yararlı materyallere bağlantıları içeren Web sitelerine şifre erişimi ücretsiz olarak sağlanmalıdır.
- Her sosyal hizmet okulu, kanıta dayalı uygulama ile ilgilenen öğretim üyelerinden oluşan ve kanıta dayalı uygulama ile ilgili bilimsel gelişmeleri ve eğitimsel yenilikleri takip etmek ile bunların uygulanmasına yardımcı olmaktan sorumlu olan bir komite oluşturmalıdır.
- Kanıta dayalı uygulama konusunda titiz araştırmalar yapan ya da sınıfta/ alanda kanıta dayalı uygulamayı etkili bir şekilde modelleyen öğretim üyeleri görev süresi, terfi veya diğer teşviklerle ödüllendirilmelidir.
- Öğrencilerin kanıta dayalı uygulama için yararlı olan bilgi kaynaklarına ve bunlara erişme/ kullanmanın en etkili yollarını öğrenmelerini sağlayacak en az bir dönemlik ders almaları istenmelidir.
- Kanıta dayalı uygulamanın ilkeleri ve yöntemlerini öğrenerek mezun olan öğrenciler mezun olduktan sonra etkin uygulama becerisine sahip olduklarından emin olunması için test edilmeli ve öğrencilerin mezun olmadan evvel bir uygulama alanında en az bir kanıta dayalı bir müdahale sunabilmeleri sağlanmalıdır.

Sonuç

Tıp alanında ortaya çıksa da bugün neredeyse bütün bilimlerde geçerli olan kanıta dayalı uygulama, sosyal hizmet mesleğinde de oldukça önemli bir yere sahiptir. Yapılan müdahale

çalışmalarının ve bazı durumlarda haklarında verilecek kararların müracaatçıların hayatları için ne kadar kritik olduğu göz önüne alındığında kanıta dayalı uygulama, deneyimli veya deneyimsiz bütün sosyal hizmet uzmanları için altın bir rehber niteliğindedir. Sosyal hizmet uzmanlarının gerçekleştirdiği müdahalelerde kanıta dayalı uygulamalara yer vermesi için eğitimleri boyunca kanıta dayalı uygulamaların kullanımı ve aşamaları hakkında yetkinleştirilmelidir. Ayrıca sosyal hizmet uzmanlarının hem eğitim aşamasındayken hem de istihdam edildikten sonra müdahaleler gerçekleştirirken kanıta dayalı uygulamayı etkili şekilde kullanabilmesi için kanıtları bulabileceği veri tabanlarına erişimi sağlanmalıdır. Bu konuda sosyal hizmet okulları ve öğretim üyeleri kanıta dayalı uygulamanın sosyal hizmet mesleğinde yaygınlaştırılması amacıyla elinden gelen her şeyi yapmalı, kanıta dayalı uygulayıcıları desteklemeli ve uygulamaların her aşamasını kolaylaştırmalıdır.

Ek olarak sosyal hizmet uzmanları, başarılı olduğu kanaatine vardığı müdahaleleri diğer sosyal hizmet uzmanlarının da yararlanabilmesi için kanıt haline getirmelidir. Böylece sosyal hizmet mesleğinde kanıta dayalı uygulama yaygınlaşacak ve sosyal hizmet müdahaleleri daha etkili hale gelecektir.

Kaynaklar

Bellamy, J.L., Bledsoe, S.E. ve Traube, D.E. (2006). The Current State of Evidence-Based Practice in Social Work: A Review of the Literature and Qualitative Analysis of Expert Interviews. *Journal of Evidence-Based Social Work*, 3(1), 23-48.

Edmond, T., Rochman, E., Megivern, D., Howard, M., ve Williams, C. (2006). Integrating Evidence-Based Practice and Social Work Field Education. *Journal of Social Work Education*, 42(2), 377-396.

Grady, M.D. (2010). The Missing Link: The Role of Social Work Schools and Evidence-Based Practice. *Journal of Evidence-Based Social Work*, 7(5), 400-411.

Howard, M.O., Allen-Meares, P. Ve Ruffolo, M.C. (2007). Teaching Evidence-Based Practice: Strategic and Pedagogical Recommendations for Schools of Social Work. *Research on Social Work Practice*, 17(5), 561-568.

McNeece, C. A. ve Thyer, B. A. (2004). Evidence-Based Practice and Social Work. *Journal of Evidence-Based Social Work*, 1(1), 7-25.

Mullen, E.J., Bledsoe, S.E. ve Bellamy, J.L. (2008). Implementing Evidence-Based Social Work Practice. *Research on Social Work Practice*, 18(4), 325-338.

Mullen, E.J., Shlonsky, A., Bledsoe, S.E. ve Bellamy, J.L. (2005). From Concept to Implementation: Challenges Facing Evidence-Based Social Work. *Evidence & Policy*, 1(1), 61-84.

NASW(2020). Ethical Standards, <https://www.socialworkers.org/About/Ethics/Code-of-Ethics/Code-of-Ethics-English> , Erişim Tarihi: 08.01.2021.

Özkan, Y. ve Gökçearslan Çifci, E. (2012). Sosyal Hizmette Kanıta Dayalı Uygulamalar: Sosyal Hizmet Açısından İrdelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 23(1), 149-160.

Raines, J.C. (2004). Evidence-Based Practice in School Social Work: A Process in Perspective. *Children & Schools*, 26(2), 74-85.

YİĞİT EGE EFELERİ

Emrullah GÜNEY*

Eğilmez başın gibi
Gökler bulutlu efem
Dağlar yoldaşın gibi
Sana ne mutlu efem.
Oyna yansın cepkenin
Yansın güneşten tenin
Gün senin şenlik senin
Bayramın kutlu efem

Ege'nin incisi güzel İzmir 1919'un baharında Yunan eline düştü. Kurtuluşu 1922'nin 9 Eylülü...

İzmir'in kavakları,
Dökülür yaprakları...

Türkçemizin balını binbir çiçekten yapan ozan, yurt güzellemeleri ustası Ömer Bedrettin Uşaklı, Ege efelerine övgüler dizmiş. Efe doğruluğun simgesi...Efe, haklının yanında olan, saldırgana karşı direnen, toprağını savunan, namusunu çiğnetmeyen demek...Ege efelerinin destanı 1919'un Mayıs'ının 15. günü başlar söylenmeye. O gün bir acılı dönemin başlangıcıdır. Egeli için, Türk ulusu için... Ulusun gönlüne o gün bir acı çokuşur kalır ki, zehir zıkkım bir acı.

Güzel İzmir'in, Ege'nin dilber beldesi İzmir'in işgalini öyle kolayca kabul etmedi Egeliler... Hasan Tahsin'in attığı ilk kurşun dağlarda, ovalarda yankılandı, ses verdi. Ayağa kalktı Ege yiğitleri. Toplanıp Yunana karşı gelme gereğini duydular, duyurdular...Direnme başlamıştı. Saldırgan Yunan ordusuna dar edecektik Egeyi... Terimizi damlata damlata yetiştirdiğimiz üzümü, inciri, haram edecektik...Kız saçı tütünümüzü keyifle içmelerine izin vermeyecektik. Ürün, emek verenin hakkıdır. Öyleyse, sömürgene kaptırmayacaktık emeğimizin karşılığı ürünümüzü ve ekmeğimizi..

Ve bir destan yaratılmaya başlandı ki, 15 Mayıs 1919'larda başlayıp 1922' nin 9 Eylülüne değin sürüp giden... Ege efelerinin destanı...

Avrupalı dostlarının yardımıyla Osmanlı imparatorluğundan ayrılan Yunanistan'ın gözü vardı Anadolu'da. Eski Bizans'ı diriltmek gibi bir ham hayal pe-şindeydi. Buna "Megali idea" diyorlardı ki "**Büyük ülkü**" demek... Ve Atina'ya en yakın Anadolu beldesi İzmir, iştahını kabartıyordu Yunanistan'ın... Öyleyse işgal buradan başlamalıydı. 1919 yılının 12 Nisanında İzmirli savaşı sonrasında ilk acısını taddılar. Averof adlı bir Yunan savaş gemisi karaya bir Efun müfrezesi çıkardı. Yerli Rumların taşkınlıkları arttı. Fakat, ey Türk oğlu, korkmana gerek yok: Çünkü Albay

* Prof Dr., emrullahguney@gmail.com

Süleyman Fethi Bey Kolordu Komutanıdır İzmir’de. Yunan müfrezesine ateş açtıracaktır... Kararı kesin... İzmir’in yurtsever Türk halkını tiksindiren davranışlarıyla Yunan birliği, gerisin geri gemiye doluşur. Gönüllerde bayraklaşır kahraman Albay... O gün Türkün gönlündeki acı, yiğit Albayın kararlı tutumuyla dağılır gider...

Yunanların ilk taşkınlığıdır bu... Fakat son değildir. İstanbul Hükümetinin acizliğinden, kararsızlığından yararlanan Yunanlar, İzmir’e asker çıkarmayı, işgali başlatmaya düşünmekte... Yunan işgalinin yaklaşmakta olduğunu an-layan İzmirli yurtseverler, 14 Mayıs gecesi toplanıp gösteriler, ateşli konuşmalar yaptılar. İzmir’imizi Yunanoğluna vermeyeceklerine and içtiler...

Ne çare ki, 15 Mayıs sabahı Yunan işgali başladı... Yunanistan, Anadolu’ya uygarlığını getiriyordu güya...Adalar Denizi’nin doğusundaki Anadolu halkı onların gözünde “barbar” idi. Uygarlıklarının ilk gösterisini 35 Türkü öldürerek yaptılar. Demek, Avrupa’nın hayran kaldığı Helen uygarlığı buydu. Katlettikleri silahsız insanları: çocuklar ve yaşlılar... Ve kahraman subaylarımız süngülendi, kurşuna dizildi: **“Zito Venizelos”** diye bağırmadıkları için...

Yunan ordusunun sancağını taşıyan efsun askeri, Hasan Tahsin’ in attığı kurşunla yere düşerken, fırsat bu fırsattır diyen Yunan askerleri ve yerli Rumlar, Türkleri öldürmeye başlıyorlardı. ilk kurşunu atan Hasan Tahsin şehit olup sonsuzluğa yürürken yerini yeni direnişçiler alıyordu. Bir Hasan Tahsin ölürken bin, onbin Hasan Tahsin, Yunan işgalcilerinin karşısına dikiliyordu. Artık savaşılacak düşman belliydi ve bu durum, Türk ulusunun birleşmesini gerekli kılıyor, Yunana karşı koymaya zorluyordu.

İzmir’in Yunan eline düşmesinden 2 yıl 1 ay sonra, Ege Denizinin batısından, Atina’dan bir kral geliyordu .Küçük Asya Seferi’ni kutsamaktı amacı. Limnos savaş gemisi Kral hazretlerini karaya çıkardı. İzmir’in hristiyanları sevinçten deliye döndüler. Kral, ordusuna moral aşılıyordu : “Askerler! Vatanın sesi, beni yeniden sizin komutanınız olmaya davet etti.

Kralınızdan size yürekten selam... Milletın kurtuluş savaşındaki azimli çarpışmalarınızdan dolayı sizinle gurur duyuyorum. Şampiyonluğunu yaptığınız asil ülküleri unutmuş değilsiniz. Bu kutsal topraklarda dünyanın hayran olageldiği eşsiz uygarlığı işte tam bu noktada yaratmış olan Yunan ülküzü için çarpışmaktasınız. Sizin değerlerniz savaşın başarısını sağlayacaktır. Sizin erdeminiz fedakarlığınızı garanti edecektir ve zaferlerniz yeniden yaratıcılığına layık olduğunuz eşsiz uygarlığı çiçeklendirecektir.”

Yunan ordusu Ege Denizinin doğusuna, Anadolu topraklarına uygarlığı getirmişti. Kralın askerlerinin uygarlık anlayışı neydi? Yaşlı, genç, çocuk, kadın demeden önlerine çıkan Türkleri öldürmek mi? Efeler karşısında gerilerken geçtikleri bağları yağma etmek mi? Evleri yakmak mı? Köy çeşmelerine su veren pınarları zehirlemek mi? Yunan, Anadolu’ya uygarlığı değil; katliamı, barbarlığı, vandalizmi, akıl almaz cinayetleri getirmiş, Türk halkı üzerinde uygulamıştı.

İşgalin ilk günlerinde Türk halkı derlenip toparlanamadı kolayca... Yunanlar ne yazık ki o güzel mayıs günlerinde, kanlı ayaklarıyla çiğnediler Ege toprağını... Doğuya ve kuzeye doğru ilerlediler... Fakat bu hep böyle süremezdi... Düşmana karşı durmak, örgüt kurmak, halkı bilinçlendirmek gerekiyordu. ilk Kuvayı Milliye örgütü Ödemiş’te kuruldu.

Cephanelikteki 1600 tüfek, eli silah tutanlara dağıtıldı. Ödemiş Kuvayı Milliye’sinin asıl gücünü efeler oluşturuyordu. İzmir Yunan işgal Komutanlığı Ödemiş’i ele geçirmek için buraya birlikler gönderdi. Ödemiş Kuvayı Milliye’si, işgalcileri Hacı İlyas tepelerinde karşıladı. Savaş beş saat sürdü. Yunanlar çok kayıp verdiler; fakat askerleri çoktu. Ve ne yazık, düşman güzel Ödemiş’e girdi. Kuvayı Milliye yiğitleri geri çekilecek, yeniden direnecek, ve düşmanın üstüne yürüyeceklerdi...

Ne acı!.. Ödemiş Yunan eline düştü, fakat Kuvayı Milliye’ye olan güven de arttı. Kuvayı Milliye demek ki başarı kazanabilecekti. 1919 un Mayısı sona ermeden Alaşehir’de, Aydın’da, Çine’de Kuvayı Milliye örgütü kurulmuştu.

Bir büyük tiyatro eserleri yazarı **Dr Orhan Asena**'ya soralım Ege efelerini..

Yörük Ali bir fırtınaydı dağlarda
Mekansız.
Adı, kimi yüreklerde umut, kimi yüreklerde korku
Amansız.
Dağcasına bir gönül, dağcasına bir gurur
Ve yüz kızartıcı bir yaşam
Yaşanması imkansız.
Bir kutsal öfkeydi yüreğinde
Onu tüm ötekilerden ayıran
Bir öfke ki: bir gün bir volkan gibi
Patlayıverecek apansız.
Yoksulluk alışılmış bir şey,
Alışılmış şey zorbalık, yolsuzluk,
İnsanlar yaşayamaz olmuş
Yalansız.
Ama o alışamıyordu bir türlü
İnsanın bu denli alçalışına,
Böyle yıkılmasına erdemin bir fiskeyle
Cansız.
Devlet desen tüm gücüyle zorbadan yana
Yoksulun tanrısı o kadar uzakta
O kadar dermansız.
Hak, parayla alınıp satılan mal,
Adalet zenginin lüksü,
Padişah dağlar dağlar arkasında
Kör, sağır ve vicdansız.
Kişi, yaşamak için onuruyla,
Postunu kaptırmadan, ezdirmeden gururunu,
Sırtını vermeli dağlara, duman olmalı,
Baş döndüren, göz karartan uçurumlar üstünde,
Kartalların zor erişebildiği
Bir duman, ellenilmez, dokunulmaz,
Etsiz kemiksiz kansız.

Yörük Ali Efe, Çine'nin Madran Dağlarında eşkiya idi. Daha 22 yaşında iken yanında beş zeybeği ile birlikte dolaşırdı. Yunan işgali başladıktan sonra yurtsever bir yedeksubayla görüştü. Bu görüşme, eşkiyanın yaşamında yeni bir dönemin başlangıcı oldu. Eşkiyalığı bırakıp, ortak düşman Yunanoğluna karşı koymaya karar verdi. Yenipazar'da Efenin çevresindeki kızan sayısı kırkı buldu. Artık Yörük Ali Efe bir Kuvayı Milliye'cidir. Buyruğundaki yiğitlerle, Malkoç köprüsü baskınını düzenler ve Yunan birliğini tümüyle yok eder. Bu başarı, Efelerin, Kuvayı Milliye'nin ilk büyük başarısıdır. Yürekendirici, coşturucu ilk örneğidir. Yörük Ali Efe ve kızanları yurtseverliğin destanını yazarlar. Bu başarıdan sonra sayıları dörtyüzü geçen Kuvayı Milliye'ciler, düşmanın rahatça ilerlemesini durdururlar. Yunan ordusunun silah üstünlüğüne karşılık, efelerin elinde av tüfekleri, kamalar, tabancalar vardır... Fakat, bu eşitsizliğe aldırmadan, efeler Aydın üzerine yürüdüler. Üç gün ve üç gece sokak savaşlarından sonra Yunanlar kenti boşaltmak zorunda kaldılar. Dağda eşkiyalık yapan diğer efeler de Türk halkını soyup yağmalamaktan vazgeçip Kuvayı Milliye saflarında yer almaya başladılar. Artık, ilk günlerin durgunluğu atılmıştır. Bu sıralarda Demirci Mehmet Efe de dağdan düze iner. Bu kez, silahını doğrulttuğu düşman Yunan ordusudur. Artık basacağı yer, suçsuz namuslu insanların köyleri, evleri değil, Yunan ordusunun cephanelikleri

ve bizzat müfrezeleridir.

Kuvayı Milliye, Bergama'da da büyük işler başarır. Askeri birliklerimizin de yardımıyla tarihsel kalıntılarca zengin güzel Bergama, Yunan ordusundan geri alındı. Yunan taburu tümüyle yok edilmiş ve makineli tüfekler ele geçirilmişti.

Bu ganimet silahlar Millicileri çok sevindirmiş, kendilerine olan güvenlerini de artırmıştı... İzmir'den gönderilen Yunan yardımları, bu sayede Aliağa'dan daha beriye geçirilmedi.

Kuvayı Milliye Ege örgütünü kuranlar kimlerdi? Yusuf izzet Paşa, Albay Kazım Bey ve Albay Bekir Sami Bey... Kuzeyde de Yarbey Ali Bey örgüt çalışmalarına hız vermişti. Ayvalık dolaylarında Yunan işgali bu nedenle gerçekleşmiyordu. Çünkü Ali Beyin askerleri kolay kolay izin vermiyorlardı Yunan askerlerinin geçişine... 28 Mayıs'ta Ayvalık'ı işgal etmek isteyen Yunanlar, karşılarında 172. Alayı buldular. Ayrıca 150 kişiden oluşan bir Kuvayı Milliye de yardım etmişti. Böylece Balıkesir dolaylarında da direniş başlıyordu... Denizli yöresinin yurtseverleri de boş durmuyorlardı. Denizli Kuvayı Milliye'sinin kurucuları arasında köylüler, Albay Tefik Bey, Mutasarrıf Faik Bey vardı... Halk, büyük ölçüde destekliyordu. Çünkü, Denizli yöresinde önlem alınmazsa bu güzel diyar da tehlikeye düşebilirdi...

Yunan ordusuna karşı daha başarılı olabilmek için Balıkesir'de ve Alaşehir'de kongreler planlandı. Konuşuldu, tartışıldı, kararlar alındı.

Ege efeleri, Kuvayı Milliye örgütü içinde değerli bir varlık olarak Yunan ordusuna karşı çarpıştılar. Yurt savunmasında, Anadolu erleri ile birlikte açlıkla ve soğukla ve sıcakla da savaşarak Yunan ordusunun ilerlemesini önlemeye uğraştılar. Ulusal ordunun kurulması için Türkiye Büyük Millet Meclisine zaman kazandırdılar. Savaşttıkları yalnız Yunan askerleri de değildi. İstanbul Hükümetinin, kardeşi kardeşe kırdırtmak için düzenlediği hilafet ordusuna karşı da savaşttılar. Öldüler, vatan oldular. Ege'nin dağları, ırmakları, bataklıkları, buğu buğu tüten ovaları hala onların ağıtlarıyla, destanlarıyla inler. Düzenli ordular kurulduktan sonra bazı efeler bunu kabul edemediler, ayrıldılar. Bıraktılar çarpışmayı. Hatta Türkiye Büyük Millet Meclisine karşı baş kaldırma sayılabilecek eylemlere giriştiler. Fakat efelerin çoğu Mustafa Kemal'in buyruğunu dinlediler. İnönülerde, Sakaryalarda, Kocatepelere Mehmetcik oldular, boz giysili Anadolu erleri olarak düşmana direndiler... 9 Eylül'de İzmir'e girildiğinde, efeler, yıllardır evlerinden, sevdiklerinden, üzümlü bağlarından, sevgili dağlarından uzaktaydılar. Barış geri geldiğinde efeler, çalışkan, üretken Ege insanı olarak ülke kalkınmasında yerlerini aldılar...

Sözümüzü Yörük Ali Efeye yakılmış bir türkü ile bağlayalım...

Karşiki dağı oyduklar
İçine de çete koyduklar
Yörük Alinin de adını
Hazreti Ali koyduklar

De gidinin efesi
Aydın'dan gelir sesi

Malkoç çayında durdum
Otuz Yunanı vurdum
Üçyüz tane çeteyinen
Aydın'ı Yunandan aldım

De gidinin efesi
Aydından gelir sesi

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU

YÖNETİM KURULU

Başkan	: Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY
Başkan Yrd.	: Prof. Dr. Nurettin PARILTI
Muhasip Üye	: Prof. Dr. Mehmet ARSLAN
Üye	: Prof. Dr. Nevzat AYPEK
Üye	: Prof. Dr. Enver AYDOĞAN
Üye	: Prof. Dr. Turhan ÇETİN
Üye	: Prof. Dr. Haşim ÖZÜDOĞRU
Üye	: Prof. Dr. Mehmet BAŞ
Üye	: Doç. Dr. Cemalettin AKTEPE
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Abdurrahman OKUR
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Kadir ÖZER

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU

DENETİM KURULU

Prof. Dr. Muharrem ÇETİN
Doç. Dr. Emine ÖNER KAYA
Doç. Dr. Erol DEMİR

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU

HAYSİYET DİVANI

Hüsnü POYRAZ
Prof. Dr. İhsan ERDOĞAN
Özdemir ÜNSAL

Yazarlarımıza Duyuru

1. Dergiye gönderilen yazıların elektronik ortamda teslim edilmesi
2. Yazılarda yer alacak resimlerin yazarlar tarafından metne yerleştirilip olarak teslim edilmesi
3. Yazıların 11 Punto ve Times New Roman karakteriyle yazılması
4. Tercüme yazılarda kaynak belirtilmesi
5. Araştırma ve bilimsel yazılar dışındaki yazıların en çok 5 (A4) sayfası olarak yazılması
6. Dergimize gönderilen yazıların başka bir dergiye gönderilmemiş ve yayınlanmamış olması gerekmektedir.

Yönetim Kurulu Herhangi Bir Maaş, Ücret ve Huzur Hakkı Almamaktadır.

Kooperatif Postası

KARINCA

OCAK 2021 YIL: 87 SAYI: 1009 ISSN: 1300-1450

